

Cameratechniek

Wat is diafragma	10	Hoe werkt een polarisatiefilter	32
Wat is sluitertijd	12	Hoe werkt een grijsverloopfilter	34
Wat is ISO	14	Wanneer gebruik je een grijsfilter	36
Hoe werk je met de witbalans	16	Wat is scherptediepte	38
Hoe gebruik je een groothoekobjectief	18	Hoe werk je met programmavoorkeuze	40
Hoe gebruik je een teleobjectief	20	Hoe stel je scherp	42
Hoe gebruik je een macro-objectief	22	Hoe maak je je camera schoon	46
Hoe gebruik je een vintage objectief	24	Hoe fotografeer je met een smartphone	48
Waarom gebruik je een statief	26	Wat doe je met C1, C2, C3	50
Welke statiefkop kies je	28	Welke instellingen gebruik je voor digitale video	52
Wanneer gebruik je beeldstabilisatie	30		

Licht

Hoe werkt lichtmeting	58	Hoe fotografeer je tijdens het gouden uurtje	76
Hoe werk je met het histogram	60	Hoe zet je HDR in bij grote contrasten	78
Hoe belicht je onder of over	62	Hoe maak je een low-key-foto	80
Hoe fotografeer je met meelicht	64	Hoe maak je een high-key-foto	82
Hoe fotografeer je met zijlicht	66	Hoe voorkom en benut je lensflares	84
Hoe fotografeer je met tegenlicht	68	Hoe gebruik je een flitser	86
Hoe fotografeer je met hard licht	70	Hoe gebruik je een reflectiescherm	88
Hoe fotografeer je met weinig licht	72	Hoe gebruik je (overig) hulplicht	90
Hoe fotografeer je tijdens het blauwe uurtje	74		

Landschap

Hoe fotografeer je open landschappen	94	Hoe fotografeer je sneeuwlandschappen	116
Hoe fotografeer je kustlandschappen	96	Hoe fotografeer je stromend water	118
Hoe fotografeer je heidelandschappen	100	Hoe maak je een minimalistische foto	122
Hoe fotografeer je besloten landschappen	104	Hoe fotografeer je met een drone	124
Hoe fotografeer je intieme landschappen	106	Hoe fotografeer je een vulkaanuitbarsting	126
Hoe fotografeer je reliëfrijke landschappen	108	Hoe maak je een panoramafoto	128
Waar laat je de horizon	110	Welke apparatuur gebruik je voor landschapsfotografie	130
Hoe fotografeer je de zonsopkomst of zonsopgang	112		

Weer

Hoe fotografeer je ijs	134	Hoe fotografeer je regenbogen	150
Hoe fotografeer je rijp	136	Hoe fotografeer je wateroverlast	152
Hoe fotografeer je vallende sneeuw	138	Hoe fotografeer je droogte	154
Hoe fotografeer je mist	140	Hoe fotografeer je een zonnester	156
Hoe fotografeer je zonneharpen	142	Hoe fotografeer je herfstkleuren	158
Hoe fotografeer je wolken	144	Hoe fotografeer je dauw	160
Hoe fotografeer je regen	146	Hoe fotografeer je wind	162
Hoe fotografeer je onweer	148		

Macro

Hoe fotografeer je bloemen	166	Hoe fotografeer je spinnenwebben	186
Hoe fotografeer je mossen en korstmossen	168	Hoe fotografeer je rupsen	188
Hoe fotografeer je paddenstoelen	170	Hoe fotografeer je de andere kleine beestjes	190
Hoe fotografeer je kwel	172	Hoe fotografeer je insectenogen	194
Hoe fotografeer je dagvlinders	174	Hoe fotografeer je vliegende insecten	196
Hoe fotografeer je nachtvlinders	176	Hoe fotografeer je amfibieën	198
Hoe fotografeer je libellen en juffers	178	Hoe fotografeer je reptielen	200
Hoe fotografeer je kevers	180	Hoe maak je van je tuin een fotografieparadijsje	202
Hoe fotografeer je sprinkhanen	182	Hoe maak je creatieve macrofoto's	206
Hoe fotografeer je spinnen	184	Welke apparatuur gebruik je voor macrofotografie	208

Vogels

Hoe fotografeer je tuinvogels	214	Hoe fotografeer je vliegende vogels	232
Hoe fotografeer je bosvogels	218	Hoe fotografeer je vogels vanuit de auto	234
Hoe fotografeer je kustvogels	220	Hoe fotografeer je vanuit een schuilhut	236
Hoe fotografeer je watervogels	222	Hoe fotografeer je vanuit een drijvende schuiltent	240
Hoe fotografeer je moerasvogels	224	Welke apparatuur gebruik je voor vogel- en wildlifefotografie	242
Hoe fotografeer je weidevogels	226	Hoe fotografeer je dieren op creatieve wijze	244
Hoe fotografeer je roofvogels en uilen	228		
Hoe fotografeer je grote groepen vogels	230		

Dieren

Hoe kom je dicht bij dieren	248	Hoe fotografeer je kleine zoogdieren	264
Hoe fotografeer je dieren in het landschap	250	Hoe fotografeer je grote grazers	268
Hoe maak je dierportretten	254	Hoe fotografeer je zeezoogdieren	270
Hoe fotografeer je interessant gedrag bij dieren	256	Hoe maak je een cameraval	272
Hoe fotografeer je hertachtigen	258	Hoe werk je met een cameraval	274
Hoe fotografeer je vossen, dassen, zwijnen en bevers	260		

Nacht

Hoe fotografeer je sterren	280	Hoe fotografeer je noorderlicht	298
Hoe fotografeer je sterrensporen	282	Hoe fotografeer je zeevonk	300
Hoe fotografeer je de Melkweg	284	Hoe ga je 's nachts creatief om met licht	302
Hoe fotografeer je meteoren	286	Wat heb je nodig voor nachtfotografie	304
Hoe fotografeer je de maan	288	Welke accessoires gebruik je voor nachtfotografie	306
Hoe fotografeer je een maansverduistering	292	Hoe ga je om met lichtvervuiling	308
Hoe fotografeer je kometen en planeten	294	Hoe kom je zelf de nacht goed door	310
Hoe fotografeer je lichtende nachtwolken	296		

Fototechniek

Hoe maak je een geslaagde compositie	314	Hoe fotografeer je silhouetten	354
Wanneer kies je voor een staand of liggend beeld	320	Hoe fotografeer je patronen	356
Hoe kies je de juiste beeldverhouding	322	Hoe fotografeer je onderwater	358
Hoe breng je diepte in een foto	324	Hoe werk je met bokeh	362
Hoe werken kleuren	326	Hoe fotografeer je chaos	364
Hoe maak je een focusstack	330	Hoe vind je interessante soorten en locaties	366
Hoe fotografeer je beweging	334	Hoe voorkom je schade en verstoring	370
Hoe fotografeer je met lange sluitertijden	338	Hoe fotografeer je waterdieren met een cuvet	372
Hoe fotografeer je met de ICM-techniek	340	Hoe maak je een serie	374
Hoe werkt panning	342	Hoe vertel je een verhaal	376
Hoe maak je een abstracte natuurfoto	344	Hoe gebruik je social media	378
Hoe maak je een meervoudige belichting	348	Hoe onderscheid je jezelf van anderen	380
Hoe fotografeer je in zwart-wit	350	Hoe fotografeer je op reis	382
Hoe fotografeer je reflecties	352	Hoe analyseer je je foto's	386

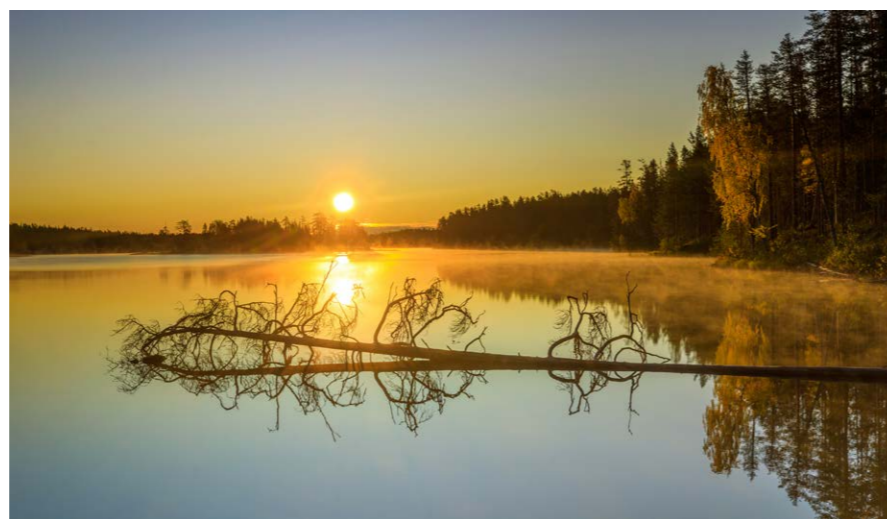
Nabewerken

Wat is het beste bestandstype	390	Hoe verscherp je een foto	404
Waarom werk je het best in RAW	392	Hoe werk je met curven	406
Welke software gebruik je voor nabewerking	394	Hoe pas je lokaal correcties toe	408
Hoe werkt kleurmanagement	396	Hoe werkt split toning	410
Welke kleuruimte gebruik je	400	Hoe bereid je een foto voor voor drukwerk	412
Hoe ontruis je een foto	402	Hoe bereid je je foto's voor voor online gebruik	414

Hoe werkt?

Een grijsverloopfilter

Hoe goed de camera's ook zijn, het dynamisch bereik blijft begrensd. Wanneer je een foto wilt maken met een té groot licht-donkercontrast loop je het risico dat donkere partijen dichtlopen of lichte partijen uitbitten. De oplossing is een grijsverloopfilter. **Johan van der Wielen**

Zonsopkomst in herfstig Finland: twee grijsverloopfilters gebruikt. 25 september; 35mm; 1/125 bij f/7.1; ISO 100.

Twee oplossingen

Het dynamisch bereik is het grootste verschil tussen lichte en donkere delen dat een camera nog kan onderscheiden van dichtgelopen zwart en uitgebeten wit. Werk je met te grote licht-donkercontrasten, dan zijn er eigenlijk twee oplossingen: HDR (high dynamic range) en grijsverloopfilters. Bij HDR maak je meerdere beelden met gelijke compositie en gelijke scherpte(diepte), maar met verschillende belichtingen. Deze worden later in de nabewerking samengevoegd. Op die manier ontstaat een totaalbeeld waarin zowel lichte als donkere delen goed belicht zijn. Dit is een prima techniek, maar heeft twee nadelen: als je te maken hebt met bewegende elementen, denk aan veranderende bewolking of harde wind, zijn niet alle foto's exact gelijk. Verder, en dat is meer persoonlijk, is het een techniek die hangt aan de nabewerking, terwijl velen liever één beeld maken. Dan komen grijsverloopfilters om de hoek kijken.

Grijsverloopfilters

Grijsverloopfilters (of ND grad: neutral density gradiënt) zijn filters die je vóór je objectief plaatst en die een donker deel hebben en een licht deel. Met deze filters kun je het donkere deel voor de lichte lucht leggen en het lichte deel voor de voorgrond. Op dat moment wordt de lucht, die te licht is voor het potentiële dynamisch bereik van de camera, donkerder waardoor het totale dynamisch bereik zover verkleind wordt dat alle informatie weer 'past' in het potentieel van de camera.

Grijsverloopfilters zijn te koop in verschillende sterktes, uitgedrukt in stops.

- 1-stop: wordt 0,3ND-grad of ND2-grad genoemd en filtert het donkere deel een factor 2 aan licht (dit gebruik je niet vaak).

Links het beeld zonder filter, midden (eigenlijk niet de bedoeling!) het filter er half voor gehouden en rechts het resultaat met een 2-stops grijsverloopfilter. 13 juli; verschillende sluitertijden bij f/8; ISO 200.

- 2-stops: wordt 0,6ND-grad of ND4-grad genoemd en filtert een factor 4 aan licht (de moeder van alle grijsverloopfilters, wordt veel gebruikt).
- 3-stops: wordt 0,9ND-grad of ND8-grad genoemd en filtert een factor 8 aan licht (wordt veel gebruikt, vooral bij tegenlicht zoals zonsopgangen of -ondergangen).

Sommige merken hebben ook zwaardere filters, maar door twee filters voor elkaar te plaatsen, heb je hetzelfde effect. Met een 2- en een 3-stops grijsverloopfilter kun je de hele wereld aan.

Het filter zit hier te hoog, je ziet een lichte rand boven de horizon.

Het filter zit hier te laag, je ziet een donkere overgang in het water en de dijk aan de overkant van de Rijn is te donker.

Het grijsverloopfilter is goed gepositioneerd. Het geheel ziet er nu natuurlijk uit. 9 januari; 20mm; 1/40s bij f/11; ISO 100.

Het mooie van een plaatsysteem is dat je de lange filters omhoog en omlaag kunt schuiven tot het overgangsgebied precies op de juiste plek in de compositie zit.

Verder kun je de filters als plaat (vaak 100 x 150 mm) of als schroeffilter kopen. Dat laatste is niet aan te raden, omdat je dan de overgang (en dus de horizon) altijd in het midden hebt. Platen kun je schuiven, zodat je ook met een hoge of lage horizon kunt werken. Als laatste is er nog een verschil tussen kunststof (zogenaamde resine) filters en glas. Hoewel kunststof minder gevoelig is voor breken is de kwaliteit van glas wel zóveel beter dat je altijd glas wilt.

Welk filter het handigst en/of fijnst is, is zeer fotograafgebonden. Veel fotografen werken graag met harde filters met mindere sterkte en softe filters met grotere sterkte. Filters met een hardere overgang kunnen namelijk beter overweg met duidelijke licht-donkerovergangen, maar softe filters zijn wat vergevingsgezinder als het gaat om het niet perfect plaatsen. Andere fotografen werken liever met hard of medium filters en zelden met de soft filters. De enige manier om erachter te komen wat je prettig vindt, is ermee te werken. Over het algemeen wordt het 2-stops grijsverloopfilter het meest gebruikt.

Plaatsen van grijsverloopfilters

Omdat je te maken hebt met een overgangsgebied dat precies op de juiste plek in de foto terecht moet komen, is het plaatsen van het filter enorm belangrijk. Plaats je het iets te hoog, dan

heb je een witte rand vlak boven de horizon, iets te laag, dan is het bovenste deel van het land donker. Heb je een spiegelreflex-camera, dan zul je merken dat het effect makkelijker te zien is als je met de live view kijkt.

Hierboven drie voorbeelden van plaatsing (een beetje overdreven om het effect goed te laten zien).

Zoals je ziet is er aan goed filtergebruik niets onnatuurlijks. Als je filters goed gebruikt, ziet het er juist heel natuurlijk uit. Het dynamisch bereik van je ogen is immers beter dan dat van de camera, dus door een filter te gebruiken wordt het dynamisch bereik van de werkelijkheid zóveel kleiner dat de camera weer hetzelfde gaat zien als je oog!

Scan en lees meer

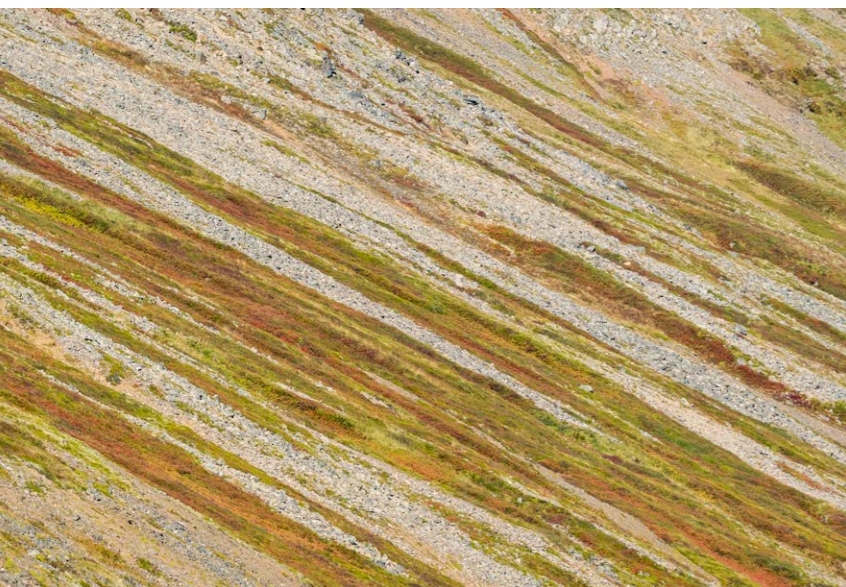
Hoe fotografeer je met?

Meelicht

Bij meelicht staat de zon achter je en fotografeer je dus met het zonlicht mee. Omdat je daarmee alle diepte uit een foto haalt, valt deze lichtrichting meestal af te raden. Je kunt het licht natuurlijk ook in je voordeel gebruiken! **Bob Luijks**

Contrastloos

Omdat je met het zonlicht mee fotografeert, wordt je onderwerp egaal aangelicht. Grote contrasten ontbreken dus, waardoor de belichting zelden een probleem oplevert (de matrix- of meervlaksmeting levert een prima resultaat op). Dit zie je ook terug aan het histogram, dat in veel gevallen een vloeiende curve

Een berghelling met 'hard' meelicht. Door het ontbreken van contrasten ontstaat een rustig, abstract beeld. Die abstractie wordt versterkt omdat je geen enkel gevoel van schaal meekrijgt. 15 september; 340mm; 1/60s bij f/10; ISO 200.

met het accent in het midden zal laten zien. Grijsverloopfilters zijn niet nodig in geval van landschapsfotografie met een lucht.

Het lagere contrast is ook welkom bij het fotograferen van onderwerpen die vanuit zichzelf erg licht of donker zijn (en daarmee een groot contrast kunnen vormen met hun omgeving). Denk daarbij aan witte zwanen of zwarte aalscholvers. Door het verminderde contrast vormt de belichting van het onderwerp in relatie tot de omgeving vaak geen probleem.

Zonder grote contrasten oogt een foto al snel een stuk rustiger, waardoor deze lichtrichting zich ook prima leent voor minimalistische foto's. Het is wel belangrijk dat het onderwerp voldoende opvalt, door een andere kleur of markante vorm.

Toch wel contrast?

Soms kan meelicht toch voor forse contrasten zorgen. Het krachtigste voorbeeld hiervan is een element dat door de zon wordt beschenen en daardoor krachtig afsteekt tegen een dreigende wolkenlucht. Ook kunnen elementen in de voorgrond zich volledig in de schaduw bevinden, met louter licht in de achtergrond. Een dergelijke beeldopbouw biedt een groot voordeel: ons oog wordt als eerste naar het lichtste deel in een foto getrokken. De schaduwen kunnen een solide basis of donkere omlijsting vormen en zo alle aandacht op het lichtere deel van de foto richten.

Het licht komt van achteren, maar toch is er sprake van een groot contrast. Het landschap steekt af tegen de donkere lucht en wordt omlijst door donkere schaduwen, waardoor de focus extra komt te liggen op de markante boom. 6 mei; 16mm; 1/50s bij f/13; ISO 200.

Het licht van de opkomende zon valt op een bosrand in de achtergrond. Dit zorgt voor oranje reflecties in het water, kleuren die goed passen bij de aalscholver. 12 november; 600mm; 1/1250s bij f/8; ISO 800.

Kleurrijke weerspiegelingen

Met een zon die voor een egale verlichting van het landschap zorgt, krijg je de kleurrijkste reflecties in het water. Die reflecties bieden meerdere mogelijkheden:

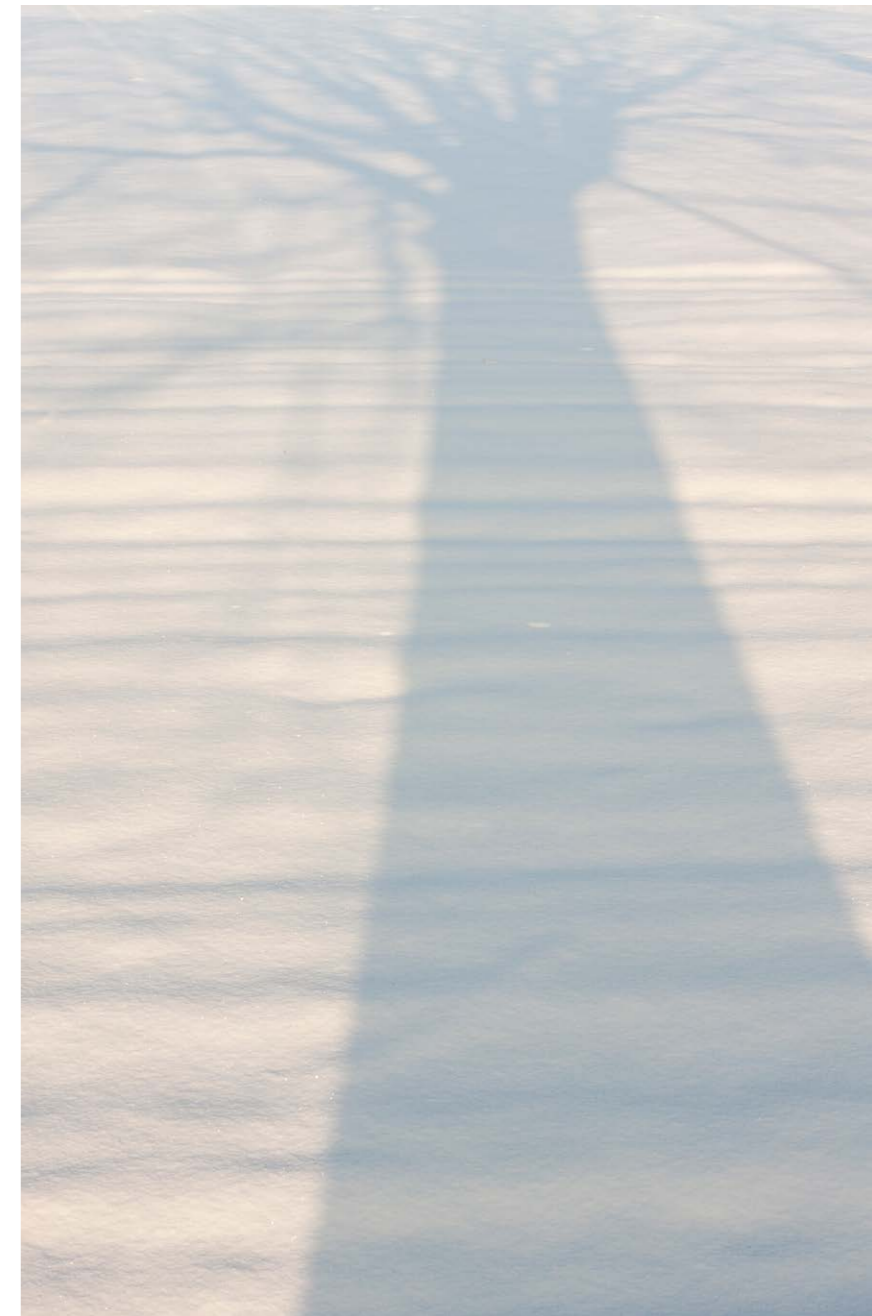
- Ze geven het landschap een kleurrijke boost.
- Ze vormen een kleurrijk decor voor bijvoorbeeld vogels. Het is niet nodig het landschap zelf te laten zien; het water neemt de kleur van dit landschap aan.
- Je kunt ze gebruiken voor kleurrijke abstracte foto's, zeker op momenten dat er een klein beetje wind staat.

Schaduwen

Hoewel je onderwerp of het landschap (voor je) zich in het licht bevinden, wil dat niet zeggen dat er helemaal geen schaduwen zijn. Deze kunnen er wel degelijk zijn en worden veroorzaakt door elementen achter jou. Die schaduwen kunnen krachtige invoerende lijnen vormen, aangezien ze vanuit de voorgrond (de onderkant van de foto) mooi richting de achtergrond leiden. Staat de zon laag, dan krijg je ook te maken met je eigen schaduw. Deze kun je op speelse wijze mee fotograferen. Wil je dat liever niet, ga dan in de schaduw van bijvoorbeeld een boom staan. Let op dat niet toevallig een statiefpoot toch nog net een ongewenste schaduw werpt.

Sfeer

Zoals met alle vormen van licht, hebben het moment van de dag en de seizoenen invloed op de kleur en daarmee sfeer van het licht. Je kunt meelicht altijd gebruiken, maar extra mooi is het bij een laagstaande zon: die geeft alles een gouden glans.

Bij (laagstaand) zonlicht van achteren strekken de schaduwen zich voor je uit. Ga zelf in de schaduw staan om niet in de foto te belanden. 18 december; 42mm; 1/50s bij f/11; ISO 100.

Mee te nemen

- Ieder objectief geschikt
- Eventueel filters

Scan en lees meer

Hoe gebruik je?

Een reflectiescherm

Natuurlijk licht, en met name zonlicht, is misschien wel de mooiste lichtbron die er is in de natuur. Soms goudgeel en warm, dan weer hard en koud. Nadeel is echter dat de zon niet te regelen is, zowel in intensiteit als in lichtrichting. Door goed plannen kun je de intensiteit vooraf redelijk inschatten, maar de richting moet maar net goed zijn. Daarnaast is de zon zó intens dat je al snel te maken hebt met grote licht-donkercontrasten, zeker als je van tegenlichtopnamen houdt. Gelukkig is er een eenvoudig en goedkoop hulpmiddel dat je hierbij kan helpen: een reflectiescherm.

Johan van der Wielen

Groot contrast bij tegenlicht

Als je met tegenlicht werkt, zeker met zonlicht, heb je te maken met een groot contrast. Het mooie van tegenlicht zijn de 'brandrandjes' om het onderwerp, maar ook de diepe kleuren en het spectaculaire licht. Het nadeel is dat je tegen de schaduwzijde van je onderwerp aankijkt.

Een mogelijkheid is om te werken met meelicht, maar dat geeft valse kleuren en is vrij saai. Wanneer je te maken hebt met zijlicht is het ook nog niet zo erg. Wij natuurfotografen zijn echter zo ontzettend dol op tegenlicht en juist dan wordt je onderwerp al snel een silhouet.

Gereflecteerd licht creëren

Er zijn diverse mogelijkheden om het contrast te verkleinen. Daarbij moet je óf de lichte partijen donkerder maken, óf de donkere schaduwpartijen oplichten. Bij macro is het laatste verreweg het handigste. Dat kan met flits- of lamplicht, maar een veel goedkoper alternatief is het bestaande zonlicht terug te laten kaatsen op de donkere zijde van je onderwerp. Je reflecteert het bestaande licht en kleurt daarmee de schaduwzijde van je onderwerp in. Dit kan met een speciaal hiervoor bedoeld reflectiescherm, maar je kunt ook een gouden kartonnetje of wit vel papier pakken. Dit reflectielicht wordt ook wel indirect licht genoemd, omdat het niet direct vanaf de lichtbron komt, maar eerst wordt gereflecteerd door een oppervlak.

Werken met een reflectiescherm

Als je terugdenkt aan natuurkunde op de middelbare school dan herinner je je misschien de regel: hoek van inval = hoek van terugkaatsing. Je moet het reflectiescherm dus zodanig

Viervlak met tegenlicht zorgt voor een mooie doorschijning in de vleugels en het 'brandrandje' bij het achterlijf. Nadeel is dat het lijf zelf erg donker is door het grote licht-donkercontrast. 29 mei; 100mm; 1/125s bij f/7.1; ISO 200.

Overbelichting zorgt ervoor dat het lijf nu beter belicht is, maar de omgeving wordt té licht en bijt uit. Dit is dus niet de oplossing. 29 mei; 100mm; 1/60s bij f/7.1; ISO 200.

Sprinkhaan met warm tegenlicht in de ochtend; een groot deel van de sprinkhaan zit in de schaduw en is (te) donker. 20 juni; 100mm; 1/100s bij f/5; ISO 200.

Het reflectiescherm (de goudkant) is gebruikt om de schaduwpartij van de sprinkhaan in te lichten. Wanneer je het licht maximaal laat reflecteren, is het risico dat het tegenlichteffect verdwijnt, en de foto egaal, maar wat saai belicht wordt. 20 juni; 100mm; 1/100s bij f/5; ISO 200.

Met je camera op statief en een draadontspanner kun je makkelijker met beide handen het scherm positioneren.

Door te spelen met de positie, meer de rand van de reflectie te gebruiken, kun je meer of minder licht op je onderwerp laten vallen zodat je toch het tegenlichteffect behoudt. 20 juni; 100mm; 1/100s bij f/5; ISO 200.

positioneren dat het invallende licht via dezelfde hoek reflecteert en daarmee precies op je onderwerp valt. Dat lijkt lastig, maar probeer het gewoon eens. Als je het scherm tegen de zon in houdt zie je op de grond een lichte vlek ontstaan van het gereflecteerde licht. Dan is het zaak om zó te mikken dat die vlek op je onderwerp valt.

Het 5-in-1-reflectiescherm

Een gouden of zilveren kartonnetje (van een zalm- of bonbonverpakking) werkt prima, maar een echt 5-in-1-reflectiescherm is maar een kleine investering, terwijl de mogelijkheden zó veelzijdig zijn dat dit echt het overwegen waard is. Zoals de naam al doet vermoeden, heeft dit scherm vijf functies ineen. Het scherm zelf is wit en doorschijnend, daarmee heeft het dezelfde functie als de witte paraplu. Als je de paraplu vergeten bent, kun je dit boven je onderwerp houden en er zo kleur-neutrale diffuse schaduw op werpen. Je kunt het wit uiteraard ook gebruiken om licht te weerkaatsen.

Verder heeft het scherm een overhoes met vier kanten (binnen- en buitenkant) die je naargelang het doel kunt gebruiken. De witte kant is bedoeld als neutrale achtergrond

voor high-key-fotografie. De zwarte kant kun je gebruiken als zwarte achtergrond of om het licht vanuit een bepaalde richting te blokkeren, denk aan flare-inval of lichtbundeling van je flitslicht.

Voor reflectie gebruik je vooral de zilveren of gouden kant. Beide zijn glimmend en reflecteren het licht van een felle lichtbron (zon, flits, lamp), met als verschil dat de zilveren kant een wat koelere kleur geeft, terwijl de gouden kant een goudgele gloed op je onderwerp werkt. Voor een warm ochtend- of avondlicht is de goudkant mooi. Wanneer het licht wat koeler wordt (door de hoger staande zon) pak je de zilveren kant, om de kleurtemperatuur van zonlicht en het reflectielicht meer op elkaar af te stemmen.

Scan en lees meer

Hoe fotografeer je?

De zonsopkomst of zonsondergang

De zonsopkomst (of -ondergang) is misschien wel hét moment van de dag. De lucht kleurt dieprood, de zon werpt haar gouden licht over het land en het landschap lijkt in brand te staan. Niet voor niets staan de meeste natuurfotografen voor dag en dauw op om het eerste licht voor hun foto's te gebruiken, of werken ze aan het eind van de dag toe naar het kleurenspektakel. **Johan van der Wielen**

Zonsondergang op het strand van Terschelling. De zon werpt haar laatste gouden licht over de ribbels in het zand terwijl de wolken worden gekleurd. 19 maart; 13mm; 1s bij f/16; ISO 100.

Kies voor mooi óf makkelijk

De zonsopkomst en -ondergang lijken hetzelfde, maar verschillen toch sterk van elkaar, ieder met hun eigen kwaliteiten. Op het moment dat de zon opkomt, is het na een heldere nacht flink afgekoeld en zit er veel vocht in de lucht. Als het dan ook nog windstil is, heb je kans op grondmist of mist boven het water, waardoor de kleuren (zeker in tegenlicht) extra diep zijn. Of wat te denken van dauwdruppels en rijp als sfeermaker?

De zonsondergang heeft meestal niet het voordeel van vocht in de lucht en is daarom doorgaans minder spectaculair. Wel zijn er vaak meer wolken (die ontstaan overdag door de zonnearmte) en zijn de kleuren roder door de stof in de lucht. Daarnaast is het fotograferen van een zonsondergang makkelijker omdat je ernaartoe kunt werken. Je ziet de zon zakken en het licht veranderen. Waar de opkomende zon als een duveltje uit een doosje ineens aanwezig is, kun je een zonsondergang beter plannen en makkelijker je plek uitzoeken.

Gebruik apps om te plannen

Apps als PhotoPills en TPE zijn perfect om een zonsopkomst of -ondergang te plannen. Zo kun je op de kaart of zelfs satellietbeelden laten aangeven waar de zon opkomt en ondergaat en hoe laat dat is, en dat allemaal afhankelijk van locatie én dag in het jaar. Wil je weten hoe laat de zon op een bepaalde dag opkomt? Dat kun je met de apps checken. Je kunt ze ook gebruiken om te plannen als je vanaf een bepaalde locatie in een bepaalde richting de ondergaande zon wilt fotograferen.

Wees 45 minuten te vroeg (of blijf langer)

De zonsopkomst en -ondergang zijn fraai, maar vaak zijn de kleuren al spectaculair nog voor de zon daadwerkelijk op is en ver nadat ze ondergaat. Heb je een locatie in gedachten voor de opkomst? Wees dan zeker 45 minuten te vroeg ter plaatse. Niet alleen om je te oriënteren, maar ook om alvast de kleuren vast te leggen. Idem met de zonsondergang. Is de zon onder? Ga dan niet weg maar blijf wachten op wat komen gaat ...

Zonsopkomst na een koude nacht. Er is damp op het water en door de mist zie je zonnestrallen door de bomen. Door de zon niet rechtstreeks in beeld te nemen maar door de bomen te laten schijnen, heb je geen last van te veel overbelichting. 14 juni; 33mm; 1/100s bij f/8; ISO 100.

Gebruik de wolken

Een strakblauwe lucht is de op een na saaiste lucht; een strakgrijze is nog saaier. Maar een zonsopkomst of -ondergang bij strakblauwe hemel is ook nog eens niet zo kleurrijk of spectaculair als wanneer er wolken zijn. Deze breken het licht, kleuren aan en geven de anders lege lucht structuur. Wolken zijn dus je grootste vrienden. Hou de weersverwachting goed in de gaten!

Speel in op het grote licht-donkercontrast

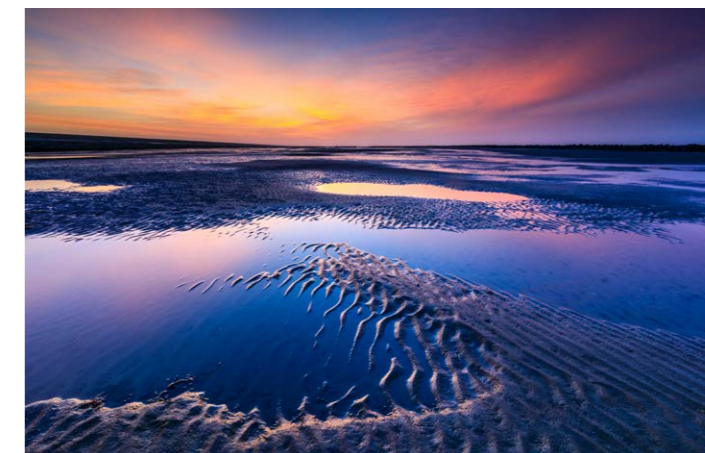
Als de zon eenmaal op is én je wilt haar ook in je foto hebben, krijg je te maken met een groot licht-donkercontrast tussen de felle zon en een donkere omgeving of voorgrond. Hier moet je als fotograaf iets mee.

Fotografeer vlak ná de opkomst

Vlak na de opkomst is de zon nog het minst fel. Hoe sneller je erbij bent, hoe minder groot het contrast zal zijn. Elke minuut telt. Idem met de zonsondergang: hoe meer je wacht tot de zon vlak bij de horizon staat, hoe kleiner het contrast wordt.

Fotografeer in de wintermaanden

In de winter staat de zon lager aan de hemel en is ze daardoor minder fel. Ook is de baan van de zon dan minder stijl en blijft ze langer dicht bij de horizon; je hebt dan langer de tijd om de zon in beeld te nemen zonder hulpmiddelen.

Dertig minuten vóór zonsopkomst kunnen de kleuren al prachtig zijn. Je hebt dan nog niet het grote licht-donkercontrast, waardoor belichting makkelijker is. 3 maart; 16mm; 2,5s bij f/16; ISO 100.

Mee te nemen

- Alle objectieven
- Filters

Scan en lees meer

Hoe fotografeer je?

Vallende sneeuw

Een wit sneeuwlandschap is betoverend mooi. Vaak wordt het nog interessanter als het ook daadwerkelijk sneeuwt. Kortom, zorg dat je buiten bent zodra de sneeuw zich aandient! **Bob Luijks**

Focus

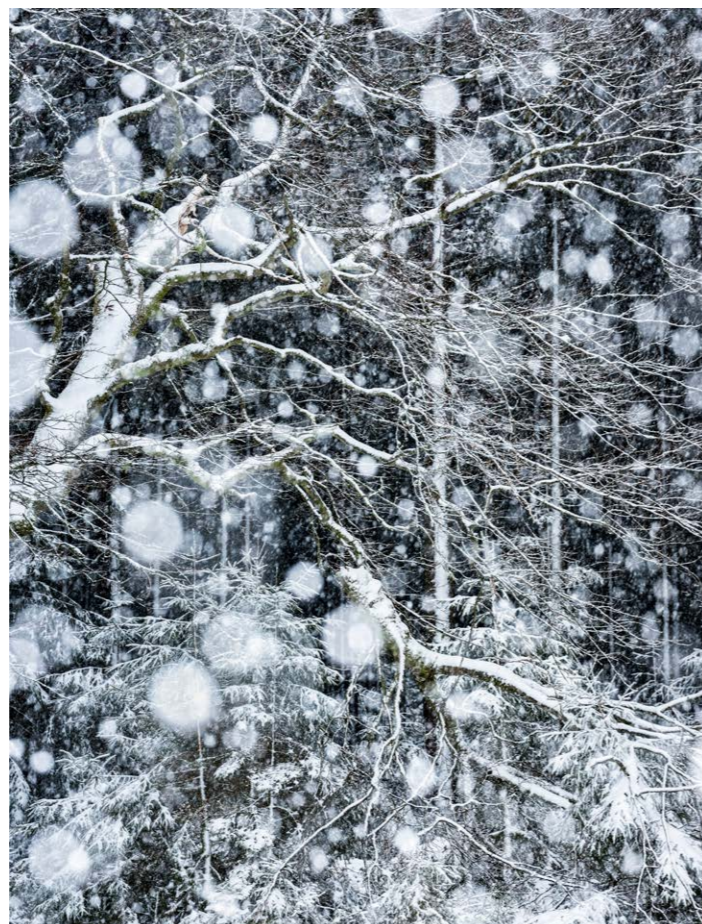
Vallende sneeuwvlokken voegen vele stipjes toe aan je foto, wat een sterk verzachtend en haast pointillistisch effect geeft. Het is belangrijk dat je in de witte waas een voldoende krachtig onderwerp kiest, zoals een markant gevormde boom of een element dat juist verrassend kleurrijk is, als contrast met het kleurloze wit. Wil je dat de vlokken extra goed opvallen, gebruik dan een donkere achtergrond.

Hoe harder het sneeuwt, hoe grafischer wellicht het effect, maar ook hoe lastiger het wordt voor de camera om nog scherp te stellen. Vertrouw dus niet zomaar op de autofocus! Wie op safe speelt, stelt het best handmatig scherp door goed in te zoomen op het scherm of in de elektronische zoeker.

Het kan overigens verfrissend werken om in 'niemandsland' scherp te stellen. Je landschap vervaagt dan iets en de scherpte komt meer op de sneeuwvlokken te liggen.

Sluittijd

Sneeuwvlokken vallen. Kleine vlokjes dwarrelen op een windstille dag rustig naar beneden, terwijl dikke natte sneeuwvlokken of vlokken bij veel wind in een razende vaart voorbijvliegen. Voordat je een sluitertijd kiest, moet je je afvragen hoe je die sneeuwval wilt laten zien. Moeten alle sneeuwvlokjes als puntjes in de foto verschijnen, dan is een korte sluitertijd een vereiste. Je kunt de beweging ook in je foto toelaten. Met een iets langere sluitertijd vervagen de vlokken tot strepen. Hoe langer je belicht, hoe langer de strepen. Belicht echter ook niet te lang, want dan zie je van de strepen helemaal niks meer en houd je slechts een wat mistige foto over. Maak voldoende foto's, aangezien de wind nogal wispelturig is. Soms vliegen de vlokken allemaal netjes dezelfde kant op, maar een volgend moment is het een grote chaos, wat terug te zien is in de foto.

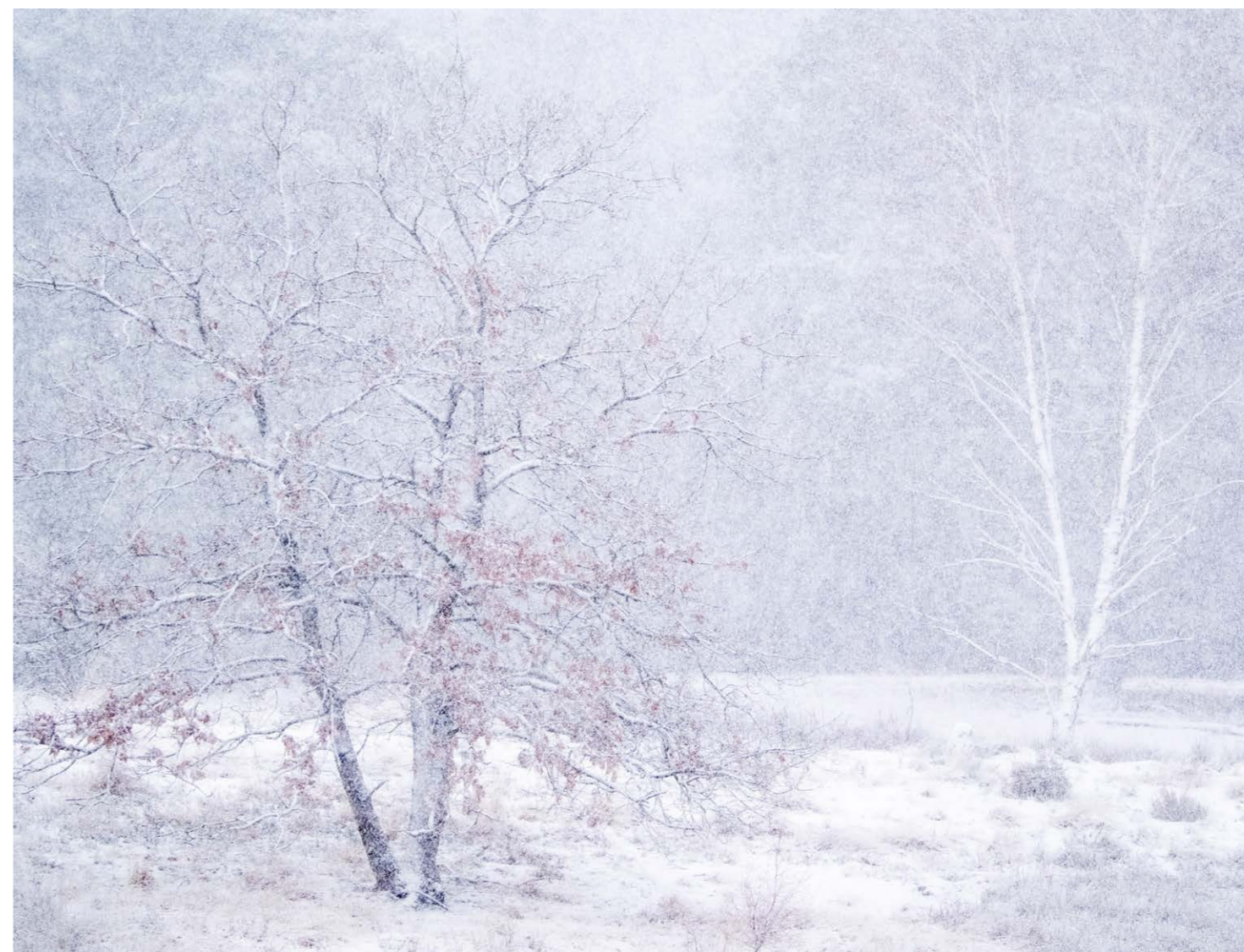
Door in te flitsen in combinatie met een lage diafragmawaarde verschijnen de sneeuwvlokken dicht bij de lens als sprookjesachtige witte cirkels in beeld. 19 januari, 120mm; 1/120s bij f/6.4; ISO 800.

Panning

Je kunt ook juist proberen om met een iets tragere sluitertijd de sneeuwvlokken te volgen met je camera. De achtergrond vervaagt, maar de sneeuwvlokken blijven grotendeels intact. Probeer een dergelijke techniek uit in combinatie met een achtergrond die het meebewegen ('pannen') ondersteunt, zoals ranke sparren.

Flitsen

Wanneer je een flitser gebruikt, zullen de sneeuwvlokken dicht bij de camera opgelicht worden. Zeker wanneer je de setting ietsje donkerder houdt, kan dat een sprookjesachtige sfeer opleveren. De techniek werkt het beste in combinatie met een lagere diafragmawaarde; de ingeflitste sneeuwvlokken verschijnen dan als grote, wazige cirkels in je foto.

Met een korte sluitertijd bevries je alle vlokken in beeld tot stipjes voor een grafisch effect. De boom in de voorgrond vormt de blikvanger met zijn donkere stam en bruine bladeren. De vorm van de boom komt terug bij de boom in de achtergrond. 20 januari, 150mm; 1/400s bij f/5.6; ISO 1600.

Bescherming

Sneeuw kan gemeen zijn: het heeft de neiging overal in te kruipen. Het is dan ook belangrijk om je apparatuur goed te beschermen met een regenhoes. Een transparante plastic hoes is extra handig, omdat je dan het zicht op je scherm behoudt. Een zonnekap houdt de sneeuw van de lens (fotografeer niet tegen de wind in!). Hierbij biedt een teleobjectief een extra voordeel, omdat dit beschikt over een grotere zonnekap. Zit er toch sneeuw op je lens, probeer dit dan voorzichtig te verwijderen. Sneeuw is best scherp, dus wrijf niet te hard met een doekje over je besneeuwde lens.

Vergeet ook jezelf niet goed te beschermen. Zorg dat je droog en warm blijft. Draag degelijke handschoenen die eventueel tevens geschikt zijn voor het bedienen van het touchscreen. Werk nooit met handschoenen met ontblote vingertoppen; dat is vragen om ernstige problemen.

Mee te nemen

- Teleobjectief
- Zonnekap
- Beschermhoes
- Warme kleding en handschoenen

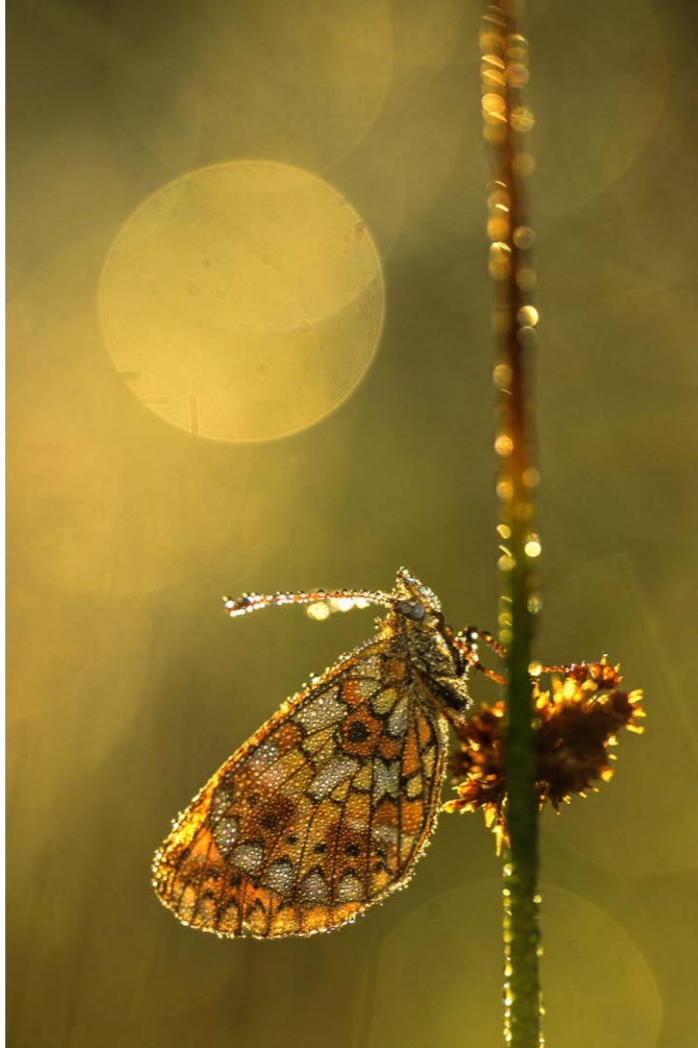
Scan en lees meer

Hoe fotografeer je?

Dagvlinders

Van alle macro-onderwerpen zijn dagvlinders misschien wel de meest gefotografeerde. Ondanks dat ze soms enorm harig zijn en groter dan menig ander insect waarvan gegruwd wordt, hebben dagvlinders met hun prachtige kleuren iets ontwapenends. Vanaf het prille begin van de lente tot in de herfst kun je dagvlinders vinden. Hoe leg je ze het mooist vast? **Johan van der Wielen**

Zilveren maan, vlak na zonsopkomst, nog wachtend op het warme zonlicht om te kunnen vliegen. 31 juli; 100mm; 1/2000s bij f/2.8; ISO 100.

Verstoort niet!

Meteen de belangrijkste tip: verstoort absoluut niet. Pak de vlinders dus niet op om ze ergens anders neer te zetten voor een fraaiere foto. Of nog erger, vangen en in een koude koelbox doen om ze vervolgens ergens neer te zetten, zodat je langer de tijd hebt om te fotograferen voordat ze zijn opgewarmd en kunnen vliegen. Het zijn dieren en ze zijn niet gemaakt om mooi te zijn voor onze foto's. Respecteer de natuur en maak je foto's door alleen te observeren. Vliegt hij weg ... dan heb je gewoon pech!

Bereid je voor

Kennis is macht. Als je weet welke soorten je op welk moment en in welke habitat kunt verwachten, is het veel makkelijker om dagvlinders te vinden. Speur dus het internet af, download een vlinder-app en leer over de rustplaatsen, de waardplanten (de planten waar de vrouwtjes hun eieren op afzetten) en over de tijd in het jaar dat ze vliegen. Sommige dagvlinders overwinteren als vlinder, bijvoorbeeld bij jou in de schuur, andere als rups. Al deze kennis kan je helpen je kansen op een goed beeld te vergroten.

's Avonds kijken, 's morgens fotograferen

Dagvlinders zijn, net als alle insecten, koudbloedig. Ze hebben warmte nodig om actief te worden en die warmte komt van de zon. 's Avonds zoeken ze een veilige rustplek om de nacht af te wachten, om daar tegen de ochtend in de opkomende

zon weer op te warmen. Eenmaal opgewarmd kunnen ze weer vliegen. Weet je een plek waar bepaalde vlinders vaak zitten, kijk dan 's avonds waar ze hun rustplekken opzoeken. Je kunt al 's avonds proberen te fotograferen, maar dan loop je het risico dat de vlinder alsnog opvliegt en een andere plek opzoekt voor de nacht.

Als je 's morgens op pad gaat en je weet al waar de plekken zijn, dan tref je de vlinders soms volledig bedauwd aan. Je kunt ze dan voorzichtig tot heel dichtbij benaderen en rustig fotograferen.

Fotografeer op ooghoogte

Het mooist is het als je een vlinder op ooghoogte fotografeert, precies van opzij. Op die manier kruip je echt in de belevingswereld van de vlinder. Ook heb je dan vaak de beste achtergronden en kun je de vlinder het makkelijkst losmaken uit de omgeving. Verder kost het dan minder moeite om de hele vlinder scherp te krijgen, omdat je precies parallel fotografeert en zelfs met lage diafragmawaarden nog steeds een groot deel van de vlinder in het scherptedieptevlak kunt leggen.

Laat ruimte over

Hoe fraai het ook is om dicht op je onderwerp te kruipen, soms is het beter om dat juist niet te doen. De vlinder is al bijzonder van zichzelf, dat is niet jouw verdienste als fotograaf. Jouw creatieve mogelijkheden liggen in de omgeving, de

Een oranjetipjesvrouwtje rustend op look-zonder-look, gewoon in eigen tuin gefotografeerd. 3 april; 100mm; 1/160s bij f/2.8; ISO 100.

Duinparelmoervlinder op een kale jonker. Door het gebruik van de groothoek ontstaat een extreem perspectief, maar ervaar je als kijker dat je daadwerkelijk heel dicht bij de vlinder bent. 24 juni; 15mm; 1/800s bij f/2.8; ISO 100.

ruimte buiten het onderwerp. Daarmee kun je laten zien waar de vlinder leeft, wat er in zijn habitat nog meer te zien is. Het geeft een verhouding weer en het kan het tere karakter van een dagvlinder benadrukken. Naar dit soort foto's blijf je langer kijken.

Pak eens een groothoek

Als je fotografeert met een groothoekobjectief kun je de kijker nog dichterbij laten komen. Dit is best lastig, want het betekent automatisch dat je dichterbij op je onderwerp moet kruipen. Dat vinden vlinders niet altijd leuk. Wederom is de truc om 's morgens op pad te gaan, of je moet dol zijn op héél veel lopen en hopen dat eentje het goedvindt dat je dichterbij komt. Gebruik je laagste diafragmagetal, om de achtergrond onscherp te maken.

Maak van je tuin een vlinderwalhalla

Het gaat niet best met de insecten in ons land. Veel mensen zaaien stoeptegels in hun tuin en bloemen worden gediskwalificeerd als onkruid. Jij kunt het anders doen en

Vanaf ooghoogte kruip je in de wereld van de vlinder zelf. Deze zilveren maan heeft de vleugels al open door het eerste zonlicht. Het zal niet lang meer duren of hij vliegt weg. 31 juli; 100mm; 1/5000s bij f/2.8; ISO 100.

Vanaf ooghoogte kruip je in de wereld van de vlinder zelf. Deze zilveren maan heeft de vleugels al open door het eerste zonlicht. Het zal niet lang meer duren of hij vliegt weg. 31 juli; 100mm; 1/5000s bij f/2.8; ISO 100.

daarmee maak je van je tuin een insectenwalhalla. Hark niet alles aan, maar laat onkruid welig tieren en vooral bloeien. Er zijn veel vlinder-aantrekkende planten, zoals de vlinderstruik. Dit soort vlinderbloemigen kun je als zaadmengsel bestellen. Niet alleen help je hiermee de zo belangrijke insecten, je creëert ook je eigen natuurfotografieplekje waarin je naar hartenlust kunt fotograferen.

Mee te nemen

- Macro-objectief, eventueel teleobjectief

Scan en lees meer

Hoe fotografeer je?

Spinnenwebben

Veel mensen zijn bang voor spinnen. En dat is zo jammer. Een spin is echt geen monster – in ieder geval niet voor ons mensen. Sterker nog, een spin is een artiest, de Van Gogh in het dierenrijk. Als je eens de tijd neemt om te kijken hoe dit diertje in staat is om vanuit het niets zo'n sterk staaltje weefkunst te produceren, dan kun je toch alleen maar héél diep onder de indruk zijn? **Roeselien Raimond**

Een spinnenweb: een even mooie als vernuftige creatie! 26 september; 100mm; 1/1400s bij f/5.6; ISO 1600.

Natuurlijke juweeltjes

Een spinnenweb is niet alleen uitermate knap gemaakt, maar ook nog eens heel mooi. Er zijn in Nederland zo'n zeventien soorten spinnen met elk hun eigen web. Een van de bekendste is waarschijnlijk het web van de kruisspin. Deze wielwebspin spint met behulp van enkele draden cirkels. En dit web, dat in principe overal te vinden is, leent zich perfect voor een interessante macrosessie.

Op vroege, windstille ochtenden, van het voorjaar tot eind herfst, zijn spinnenwebben een potentieel vangnet voor talloze dauwdruppeltjes. Spinnenwebben die je doorgaans niet eens ziet, fonkelen je nu tegemoet en zeker met een zacht zonnetje zie je ze al van ver. Hoe dichterbij je komt, hoe beter het wordt. De druppels zelf zijn al mooi en zo aaneengeregen vormen ze prachtige parelkettingen. Aan jou de eer deze juweeltjes van de natuur naar smaak vast te leggen.

Als je je lens zo dicht mogelijk bij een druppel houdt, zie je dat de achtergrond in de druppel gereflecteerd wordt, zij het ondersteboven. Elke druppel geeft dus als het ware een mini-landschapje weer. Gebruik een klein diafragma om dit vast te leggen, zodat zowel de druppel als de weerspiegeling erin scherp is.

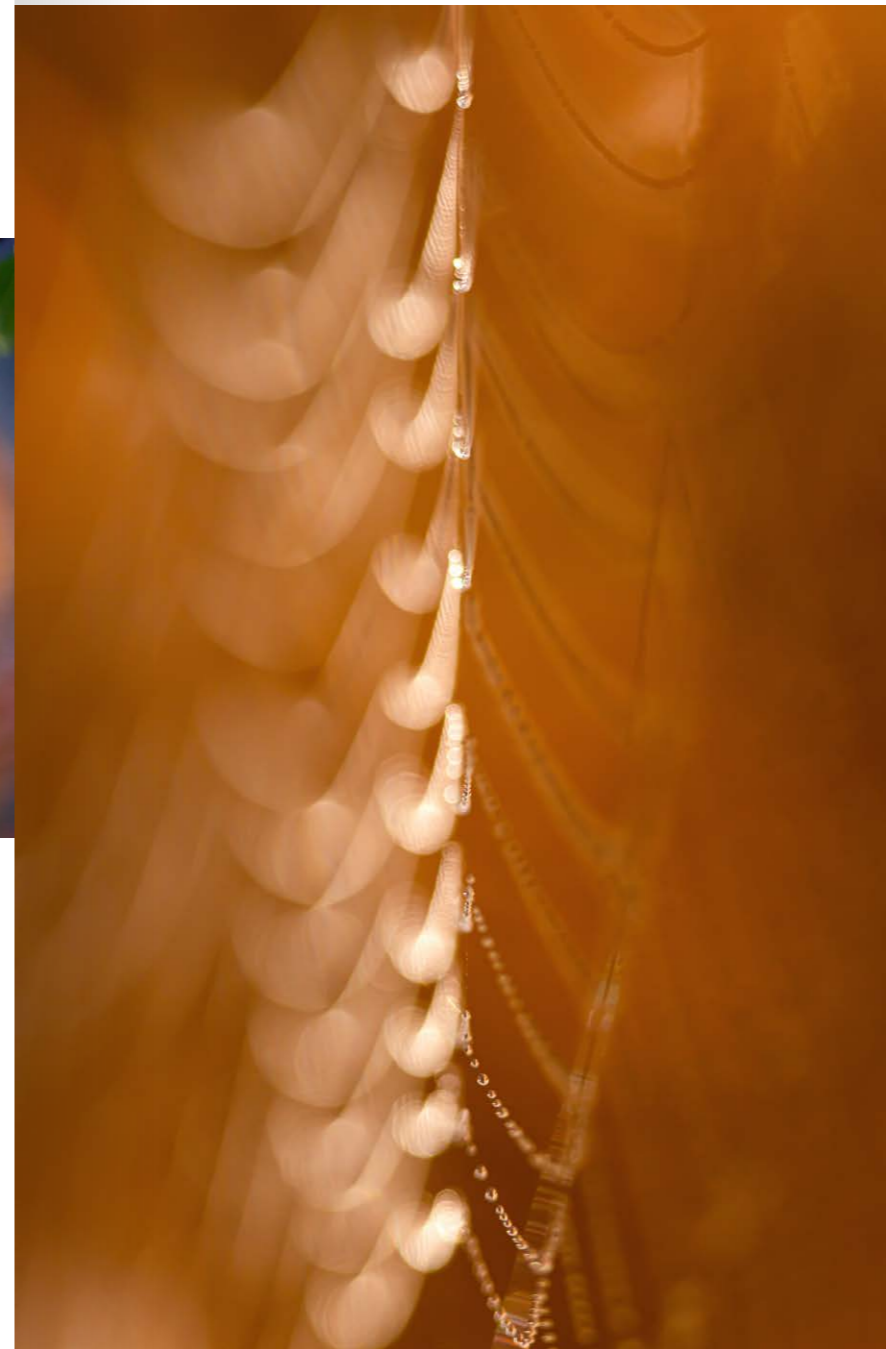
Dauwloos

Ook zonder dauw is een web fantastisch fotografiemateriaal. De draden van veel soorten spinnenwebben zijn bedekt met kleefstof die, bij gebruik van een groot diafragma en het juiste objectief, bokehbolletjes vormen. Aangezien een groot deel van het web ermee bedekt is, gaat het om eindeloos veel bolletjes. Elke hoek, elke afstand, elk diafragma en elk objectief levert een ander beeld op, waarmee je dus veel fotografische mogelijkheden hebt.

Regenboog

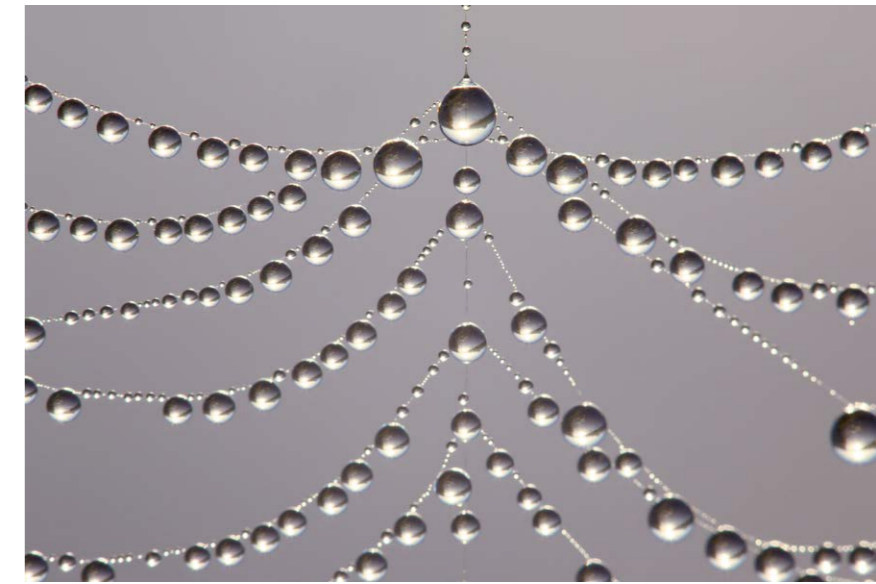
De grootste magie van spinnenwebben ligt misschien wel in het verborgen kleurenspectrum. Je kunt duizend keer door je tuin lopen zonder de spinnenwebben echt te zien. Misschien veeg je ze wel geërgerd uit je gezicht. Maar wist je dat zo'n web soms een complete regenboog verbergt?

De eerdergenoemde kleefdruppeltjes kunnen het licht op een bijzondere manier breken, als een soort prisma, wat een iriserend effect heeft. Bekijk zo'n web eens met een laagstaand zonnetje, dus net na zonsopkomst of vlak voor zonsondergang, met tegenlicht. Als je het juiste type web onder de juiste hoek bekijkt, geven de ogenschijnlijk kleurloze draden de mooiste kleuren weer. Dit is het moment om je macro-objectief

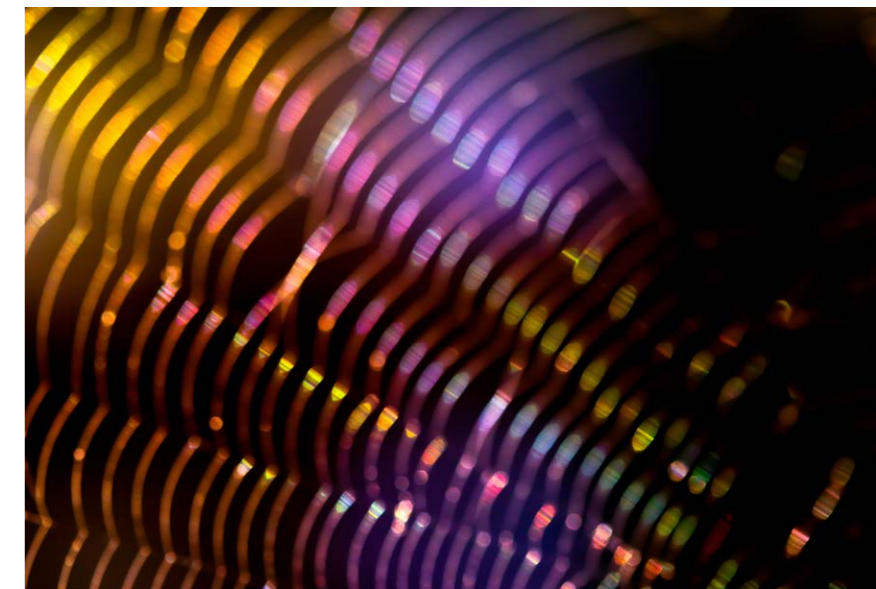

Als je een spinnenweb met een macro-objectief fotografeert, vormen de kleefstofdruppels samen met de dauwdruppels een geheel van talloze bokehbolletjes. 13 november; 100mm; 1/500s bij f/3.2; ISO 1000.

tevoorschijn te halen. Hoe dichterbij je het web nadert, hoe meer details er verschijnen. Met elke beweging van je objectief veranderen de kleuren, waardoor je je in een spinnendisco waant. Door de draden net een beetje buiten de focus te houden worden ze dikker, waardoor ze als gekleurde kabels in beeld verschijnen. Als je dit kleurenfeest een keer hebt ervaren, zul je nooit meer hetzelfde naar een spinnenweb kijken!

De dauwdruppels in een spinnenweb geven de wereld erachter in miniatuurformaat (en verticaal gespiegeld) weer; een kunstwerk op zich. 27 september; 100mm; 1/250s bij f/10; ISO 800.

In veel spinnenwebben is een schat aan kleuren verborgen. Met het juiste lage tegenlicht en onder de juiste hoek komt deze regenboog tevoorschijn. Door te spelen met onscherpte kun je de draden van het web naar behoefte dikker (onscherper) of dunner (meer in focus) maken. 24 augustus; 100mm; 1/1250s bij f/5; ISO 800.

Mee te nemen

- Macro-objectief
- (Macro)statief

Scan en lees meer

Hoe fotografeer je?

Weidevogels

Onder weidevogels verstaan we vogelsoorten die in uitgestrekte graslanden en soms akkers broeden. In het voorjaar keren de weidevogels vanuit hun overwinteringsplekken in Afrika en Zuid-Europa terug naar Nederland. Meestal arriveert de grutto als eerste, soms eind februari al. De Kievit, tureluur en scholekster volgen snel daarna. **Pauline Rote**

De wulp leeft graag zowel in natte gebieden als in graslanden of rietlanden. Hier is hij klaar voor de landing in het riet. 12 oktober; 600mm; 1/1600s bij f/7.1; ISO 320.

Bedreigingen

Ons land heeft veel vochtige weilanden en daar houden weidevogels van. Zo kunnen ze met hun snavels makkelijk in de grond prikken om allerlei wormen en insecten te zoeken. Omdat Nederland lang geleden (voordat de mens zijn stempel op het landschap drukte) voor een groot deel begroeid was met bos, waren er toen lang niet zoveel weidevogels als nu. Voor de landbouw zijn de afgelopen duizend jaar veel bossen gekapt en werden er weilanden en akkers van gemaakt. De natte, kruidenrijke weilanden bleken ideaal voor de weidevogels. In het boerenland van deze tijd krijgen weidevogels het helaas steeds moeilijker. Kruidenrijk gras heeft plaatsgemaakt voor een monocultuur van louter grassen, de waterstand is verlaagd en het land wordt eerder gemaaid, waardoor veel jonge vogels gedood worden.

Gelukkig worden in het voorjaar veel graslanden als plasdras gebied onder water gezet. Dit helpt de weidevogels met opvetten en aansterken na hun lange reis alvorens ze de weilanden in trekken om te broeden of verder te vliegen. Bij het foerageren groeperen ze bij elkaar. Zo slagen Kievit en grutto's erin bedreigingen voor hun eieren en jongen weg te jagen. De tureluur maakt zijn nest vaak vlak bij het nest van een Kievit, waarschijnlijk om die reden.

Weidevogels fotograferen

Hoewel het door de vaak grote afstand waarop ze zich bevinden lastig kan zijn weidevogels te fotograferen, loont het de moeite om de tijd te nemen aan de rand van een plasdras gebied of polder. Deze gebieden zijn bij uitstek geschikt om foto's te

Tureluurs broeden in het gras en vallen dan veel minder op dan wanneer ze op een paaltje op de uitkijk zitten. Bob Luijks, 13 mei; 700mm; 1/1000s bij f/6.3; ISO 400.

maken van de gearriveerde vogels. Wanneer gevaar dreigt zullen de vogels massaal de lucht in vliegen, wat voor spectaculaire foto's kan zorgen. Wees hierop bedacht en regel van tevoren de instellingen van je camera.

Door de vogels goed te observeren herken je eerder balts- en nestgedrag en kun je hierop inspelen. 31 maart; 546mm; 1/640s bij f/9; ISO 1600.

Doorgaans gebruik je een korte sluitertijd om de vogels in vlucht vast te leggen, al kan het ook leuk zijn bewust te experimenteren met langere sluitertijden, zodat de bewegingen van de vogels zichtbaar worden. Wanneer je alle of bijna alle vogels in een groep scherp op de foto wilt, gebruik je een kleiner diafragma. Dat betekent dat je wat hoger in de ISO-waarde moet zitten, om de sluitertijd voldoende kort te houden. De vogels bewegen snel en plotseling; met de burstmodus vergroot je de kans op geslaagde foto's.

Fotograferen op andere locaties dan weilanden

Na een paar weken zullen de weidevogels zich verspreiden over de weilanden om te gaan paren en broeden. Daarbij bewaken ze hun eigen territorium door op een hoger gelegen plek op de uitkijk te staan. Daardoor zie je bijvoorbeeld veel grutto's op paaltjes of hekken zitten. Met een auto als mobiele schuilhut kun je dichterbij komen. Als je rustig rijdt, zien ze je niet direct als een bedreiging. Voordeel is dat je het open raam als statief kunt gebruiken.

Balts- en nestgedrag kan tevens spectaculaire beelden opleveren. Wanneer je de vogels vaker observeert ga je dat gedrag herkennen. Ook de omgeving van de weidevogels is vaak fraai. Zoom eens uit om die in je beeld te betrekken.

Veel weidevogels vind je ook bij poeltjes, vaak in de buurt van het weiland en rietkragen. Er zijn diverse plekken waar ieder jaar de vogels massaal naartoe komen. De vogels in het water fotograferen geeft weer andere mogelijkheden voor fotografie, zoals high key en het gebruik van weerspiegeling. Op sommige plekken zijn kijkschermen en zelfs hutten opgericht om weidevogels van dichtbij en ook op ooghoogte te fotograferen.

Respect

Het is verleidelijk om jonge weidevogels te fotograferen, maar vanzelfsprekend dienen nesten en de vogels zelf nooit door ons verstoord te raken, zeker niet voor een foto. Wanneer de vogel zich bedreigd voelt, zal hij dit duidelijk kenbaar maken door luidkeels te roepen en in het ergste geval van zijn nest te vertrekken. Probeer dit te voorkomen door altijd met respect en afstand de vogels te benaderen.

Mee te nemen

- Teleobjectief
- Standaard zoomobjectief

Scan en lees meer

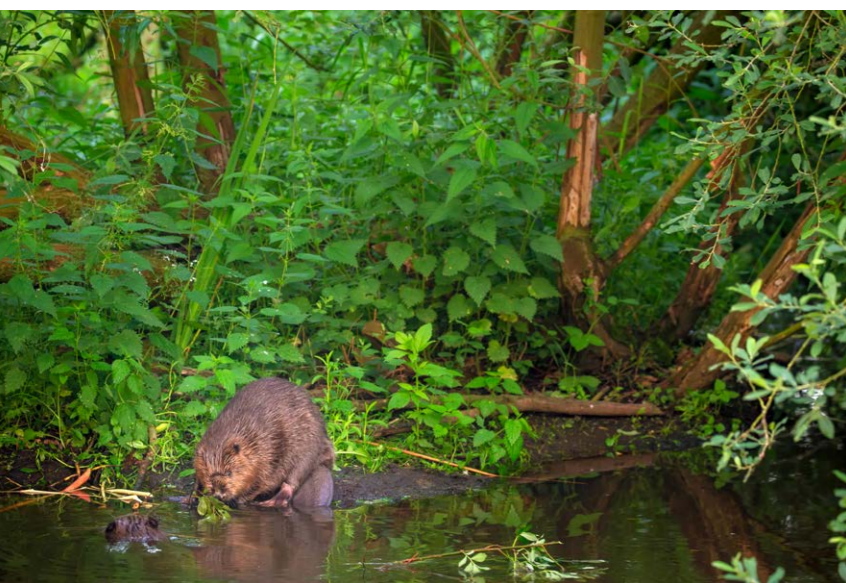
Hoe fotografeer je?

Dieren in het landschap

Portretten van dieren staan hoog op de wensenlijst van de natuurfotograaf. Niet alleen toont een portret het karakter van een dier, de fotograaf laat er ook mee zien hoe dicht bij zijn onderwerp hij kon komen. Voor een afwisselend portfolio en meer verhalende foto's is het echter belangrijk ook foto's te maken van het dier in zijn typische leefomgeving. **Marijn Heuts**

Kort objectief

Voordeel van een 'dier in het landschap'-foto is dat het dier niet groot in beeld hoeft. Dat betekent enerzijds dat je geen enorm teleobjectief nodig hebt, maar ook dat je niet heel dicht bij het dier hoeft te komen. De kans op verstoring is daarmee meteen een stuk kleiner en de kans dat je de foto kunt maken die je voor ogen hebt een stuk groter.

Bevers wonen veelal op idyllische plekken langs het water. Met een kort teleobjectief laat je het dier in zijn typische leefomgeving zien. 4 juni; 200mm; 1/50s bij f/5.6; ISO 1600.

Om te beginnen werk je het best met een kort teleobjectief, zoals een 70-200mm of 100-400mm. Niet alleen is dat nog lang genoeg om enige afstand te kunnen bewaren, het zoombereik maakt het ook een stuk eenvoudiger om een mooie compositie te maken. Bij een reguliere landschapsfoto kun je altijd nog jezelf verplaatsen, maar nu ben je bezig met wildlifefotografie en ben je doorgaans niet geheel vrij om je positie te veranderen.

Heb je een onderwerp dat goed meewerkt en niet bang is, dan kun je eventueel wisselen naar een nog korter bereik, zoals een 24-70mm. In uitzonderlijke gevallen, zoals bij haast handtamme dieren, zou je zelfs een 16-35mm-objectief kunnen inzetten. Een andere optie is dat je niet zelf op de knop van je camera drukt, maar een draadloze afstandsbediening gebruikt. Je moet dan wel een erg goed idee hebben van waar het dier zich zal bevinden, want de camera plaats je op een statief en kan daarna niet meer worden veresteld. Dat geldt ook voor de belichting. Stel deze liefst in met diafragmavoorkeuze, zodat de camera rekening kan houden met een rap veranderende lichtintensiteit.

Konijntje

Beschouw een 'dier in het landschap'-foto in beginsel als een gewone landschapsfoto, met daarin een extraatje, het zogenaamde konijntje. Alleen een dier klein in beeld plaatsen is niet genoeg voor een echt geslaagde foto. Een goede vuistregel is dat de foto zonder het dier een geslaagde landschapsfoto zou zijn. Boetseer dus een uitgebalanceerde compositie, zorg voor rust langs de randen en kijk of belangrijke

Niet alle dieren laten je dichtbij genoeg komen om de foto te maken die je graag wilt. Een afstandsbediening is dan je beste vriend. Dat lukt natuurlijk alleen als het dier voorspelbaar gedrag vertoont, zoals deze ijsvogel die veelvuldig op de tak voor de nestholte ging zitten. 5 juni; 28mm; 1/80s bij f/8; ISO 800.

De typische leefomgeving van een Zweeds ree in één beeld gevangen: graanvelden aan de rand van dichte naaldbossen. 24 juli; 371mm; 1/80s bij f/5.6; ISO 1600.

Tip

De beste foto's maak je als het dier dichtbij genoeg is om ook met een korter objectief te kunnen werken. Is het dier klein in beeld omdat je met je langste objectief niet dichtbij genoeg kon komen, dan is de foto van een dier in het landschap uit nood geboren, en niet uit een idee.

Mee te nemen

- Kort teleobjectief
- Standaardzoom
- Groothoekobjectief
- Afstandsbediening

Scan en lees meer

Hoe werk je met?

Een cameraval

Eerder beschreven we hoe je zelf een cameraval kunt bouwen. Als dat is gelukt, wil je deze natuurlijk zo snel mogelijk inzetten. Fotograferen met een cameraval vergt een andere insteek dan je reguliere fotografie. Waar moet je allemaal rekening mee houden? **Marijn Heuts**

Een donker onderwerp tegen een nachtelijke achtergrond vraagt om een derde flitsers van achteren, een haarlicht. Zo ontstaat toch nog enige separatie. 17 december; 24mm; 1/50s bij f/9; ISO 200.

Plaats

De eerste stap is bedenken waar je de cameraval neerzet. Voor de grootste kans op geslaagde foto's staat hij vaak een week of langer op dezelfde plek. Kies die plek dus zorgvuldig.

Allereerst moet het natuurlijk een plek zijn met een goede kans jouw doelsoort te fotograferen, en ook nog eens op een mooie setting. Een wissel in het bos is een prima plek om vos, das, zwijn of ree te fotograferen. Ook bevers gebruiken veelal vaste wissels van en naar het water. Een andere goede optie is een foerageerplek. Als een bever bezig is een boom te vellen of deze net om heeft, weet je zeker dat die plek de komende dagen activiteit zal vertonen. Andere dieren kun je in de buurt van hun vaste verblijfplaats fotograferen, zoals een hol of burcht, maar het liefst zet je een cameraval niet direct boven op een burcht neer. Kies dan voor een wissel dicht bij de burcht waarvan je weet dat deze veel wordt belopen.

Een ander element bij het kiezen van een locatie is dat je er de cameraval moet kunnen plaatsen, en dat je de flitsers ergens kwijt kunt zonder dat ze in beeld verschijnen. Hoe meer flitsers je wilt gebruiken, hoe lastiger dat wordt. Soms kun je de flitsers met een klem op een tak monteren, maar in een verder lege setting zul je stokken of staken moeten plaatsen. De bodem moet daar geschikt voor zijn.

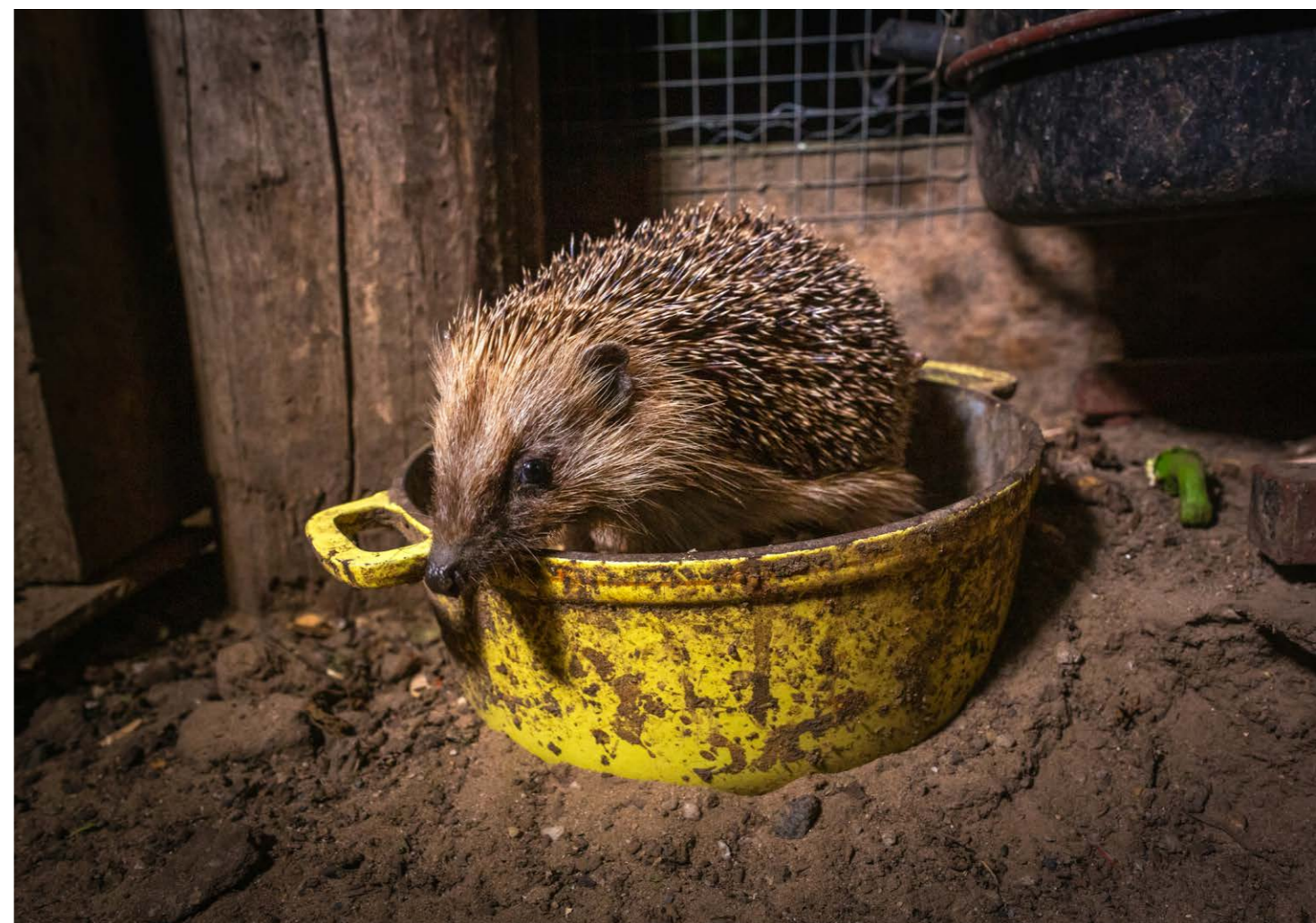
Een ander criterium is dat de kans er klein is dat je spullen worden gestolen. Het is een misvatting dat er in Nederland of België nog plekken zijn waar niemand komt. Zelfs op de meest afgelegen plekken zul je nog mensen aantreffen op de beelden

van je wildcamera. Zo gek is dat niet, jij komt er zelf immers ook. Je kunt een kabelslot gebruiken, maar iemand die echt kwaad wil aanrichten, zal een betonschaar bij zich hebben of gaan halen en er alsnog met jouw buit vandoor gaan. Een andere optie is een kleine gps-sensor of een Apple AirTag aan de cameraval te verbinden. Zo kun je op je telefoon zien waar die zich bevindt. Bij twijfel kun je nog een wildcamera ophangen die op je spullen is gericht en eventuele dieven filmt. Alleen loop je dan weer het risico dat behalve je cameraval ook je wildcamera wordt gestolen. Hoe klein de kans ook, vroeg of laat zul je een keer een gapende leegte aantreffen op de plek waar je je dure cameraval had staan. Wees voorbereid op die teleurstelling.

Het helpt als je de terreineigenaar kent en toestemming vraagt. Plaats je je spullen onaangekondigd, dan zal een boswachter ze meteen weghalen in zijn eerste woede om het aantreffen van jouw set-up. Dat geldt ook voor jagers of particuliere grondbezitters. Stel ze als het even kan op de hoogte van je plannen. Een briefje op je cameraval plakken kan ook.

Compositie

Heb je een plek gevonden, dan is het tijd om na te denken over de perfecte compositie. Een cameraval is meestal voorzien van een groothoekobjectief en dat betekent dat je heel anders met je compositie moet omgaan dan wanneer je hetzelfde dier met een lang teleobjectief zou fotograferen. Het hele idee van een cameraval is dat je een dier in zijn omgeving kunt fotograferen, iets wat niet mogelijk is als je zelf achter de camera plaatsneemt. Die omgeving moet dus iets vertellen over het dier en zijn biotoop en is het liefst fotogeniek, en leidt vooral niet af.

Oefenen met een cameraval kan ook in eigen tuin. Hier werd in plaats van flitsers met een led-paneel gewerkt. 23 april; 24mm; 1/160s bij f/5.6; ISO 3200.

Langs een wissel in het bos kies je bijvoorbeeld een plek met een mooie overhangende tak, een bemost rotsblok of een omgevallen boom waar het dier onderdoor moet of overheen moet klimmen. Kijk goed wat de achtergrond doet. Is je doelsoort alleen in de nacht actief, dan is het niet erg als er licht in beeld komt. Die komt straks toch zwart op de foto. Maar verwacht je een schemerdier of juist een dagactief dier, dan zijn al die lichtvlekken enorm vervelend in je foto. Bovendien kunnen ze de belichting behoorlijk in de war schoppen. Ook laat de sensor die de beweging registreert zich eenvoudig foppen door waaierende bladeren of zonlicht dat er direct op valt. Houd hier dus rekening mee qua inhoud, al verkleint dat je mogelijkheden weer verder.

Denk ook na over de hoogte waarop je de camera opstelt. Vaak is dat heel laag bij de grond, want in combinatie met een groothoekobjectief geeft dat het dramatische perspectief waarnaar we op zoek zijn. Soms zal er dan echter vegetatie voor de lens groeien. Die moet weg, of de camera moet omhoog. Denk ook na over vegetatie die gaat groeien in de periode dat de cameraval er staat. Je zult niet de eerste zijn wiens enige foto wordt verpest door gras of bramen die de lens grotendeels bedekken.

Instellingen

Sensor

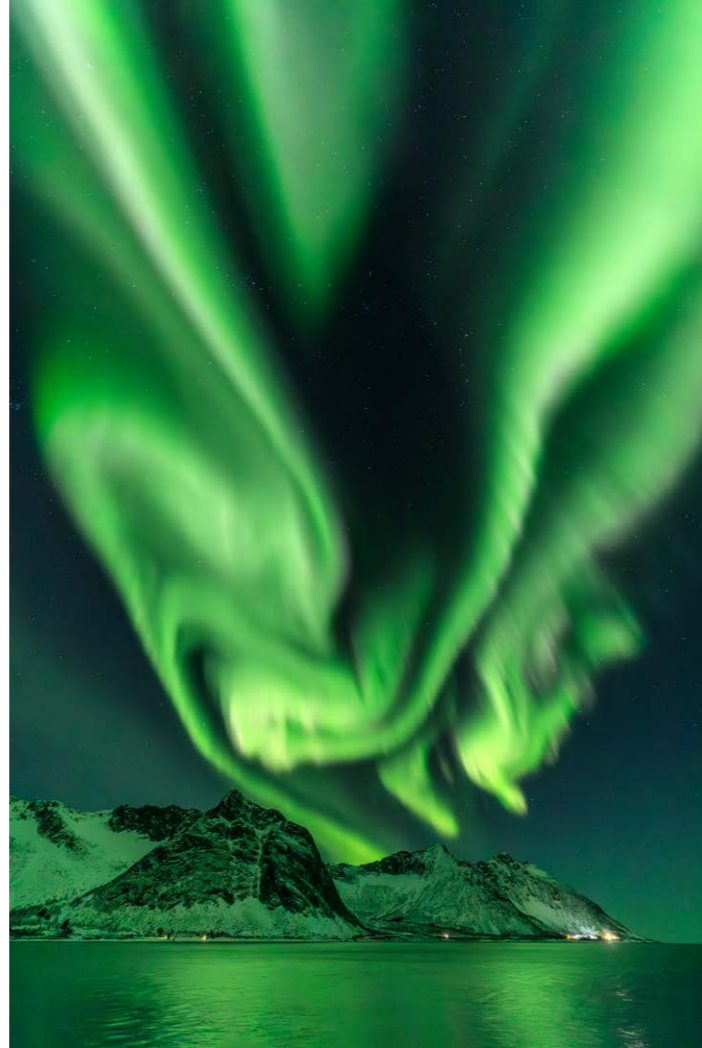
De sensor bepaalt of en wanneer de camera een foto maakt. Plaats deze zorgvuldig. Staat de sensor op de cameraval en kijkt deze recht vooruit, dan is er een grote kans dat hij het dier registreert en de camera een keer afgaat als het dier verschijnt. Je weet alleen niet op welke afstand van de camera het zich bevindt. Een rennend dier zal dicht bij de camera op de foto staan dan een langzaam lopend dier. Ook zit er altijd enige vertraging op het doorgeven van het signaal. Pikt de sensor het dier te vroeg op, dan staat het te klein achter in beeld en meestal ook buiten bereik van de flitsers, en dus te donker. Wil je preciezer werken, plaats de sensor dan een eind van de camera en haaks op de wissel. Nu weet je precies op welke plek in beeld het dier zal staan als de camera afgaat. Wat je niet kunt voorkomen, zijn foto's waarop het dier van de camera af loopt. Verwacht minstens vijftig procent aan kontfoto's.

Op de meeste sensoren kun je de gevoeligheid voor beweging en licht instellen. Dat is handig, want als je een nachtdier wilt fotograferen, hoeft de sensor bij veel licht geen beweging te registreren. Je fotografeert dan de verkeerde dieren. Bovendien raken de batterijen van camera en flitsers dan eerder leeg.

Hoe fotografeer je?

Noorderlicht

Misschien wel het mooiste nachtelijke fenomeen: noorderlicht, of aurora borealis. Gekleurde banen bewegen langzaam of zelfs snel voor de sterren langs. Het is alsof geesten langs de hemel dansen: je ziet van alles, maar hoort niets. Niet voor niets reizen veel fotografen jaarlijks naar het Hoge Noorden af om dit spektakel vast te willen leggen. Waar moet je op letten en hoe stel je de camera goed in? **Johan van der Wielen**

Wanneer je het geluk hebt onder de noorderlichtboog te staan, kijk dan naar het oosten of westen voor een bijzondere compositie. Hier lijkt het net of het poollicht uit de berg komt. 4 februari; 16mm; 1s bij f/2.8; ISO 6400.

Wat is noorderlicht?

Het gaat wat ver om een hele natuurkundige verhandeling te geven, maar enige kennis helpt je bij het vinden van noorderlicht. De bron van deze aurora is de zon. Af en toe braakt de zon grote wolken geladen deeltjes, plasma, die met grote snelheid de ruimte in worden geslingerd: de zonnwind. Tijdens haar baan kan de aarde in deze zonnwind terechtkomen. Het aardmagnetisch veld beschermt ons tegen de verwoestende effecten van de zonnwind en geleidt de deeltjes om onze planeet. Vanaf de achterkant kunnen echter deeltjes terugkomen in de atmosfeer. Geleid door de magnetische veldlijnen gaan ze op de magnetische polen af. Op grote hoogte (70 tot 300 kilometer) komen de deeltjes in contact met de atmosferische deeltjes. Bij die botsingen komt energie vrij, die wordt afgegeven als licht: poollicht. Omdat de deeltjes onderweg waren naar magnetische polen, zie je noorderlicht als een band rond deze pool.

Verschillende kleuren

Ieder soort atmosferisch deeltje komt op een specifieke hoogte voor en zorgt voor een specifiek licht. Het meest zichtbare is groen, maar daarboven is soms ook paars of rood zichtbaar. Soms zie je onder het groen weer een roze band. De lijnen die je daarbij ziet zijn onze aardmagnetische veldlijnen, die door de botsingen zichtbaar worden. Let op: de kleuren zijn met het blote oog veel minder uitgesproken dan op de foto en in de praktijk soms zelfs amper te zien.

Wanneer heb je de grootste kans?

Om te beginnen is het een fabeltje dat er in de winter meer noorderlicht is. De zon trekt zich niets aan van onze seizoenen. Wel moet het echt donker zijn om het te zien, dus dat kun je in de zomermaanden wel vergeten. Afhankelijk van hoe noordelijk je komt, kun je vanaf september al poollicht zien.

Hou de noorderlichtverwachtingen in de gaten. In diverse apps zie je de zogenaamde Kp-index (die gaat van 0 tot 9). Deze index is van oorsprong helemaal niet bedoeld voor auroraverwachtingen en heeft maar een beperkte zekerheid. Zo kun je in het Hoge Noorden bij Kp 2 nog een spectaculaire show hebben. Beter is het om te kijken naar andere grootheden als deeltjessnelheid, deeltjesdichtheid, polariteit en lading. Deze data zijn veel adequater, maar wel lastiger te interpreteren en pas maximaal twee uur vóór het moment beschikbaar.

Verder moet het echt donker zijn, dus zonder maan en bewolking. Immers, het poollicht zit ver boven de bewolking. Hou dus ook zaken als maanstanden en weersverwachtingen goed in de gaten. Over het algemeen is het 't best te zien in de uren rond middernacht, maar heel heftig poollicht kan best al om 19.00 uur zichtbaar zijn.

De zon heeft een cyclus van lagere naar hogere activiteit. Het is niet zo dat je bij lage activiteit geen noorderlicht kunt zien, alleen zie je bij poollicht door zonnevlammen veel spectaculaire kleuren, zoals hier het rood boven het groen. 23 maart; 16mm; 4s bij f/2.8; ISO 3200.

Uniek moment: noorderlicht vanaf Ameland. De duinen worden verlicht door de ondergaande maan. 27 februari; 19mm; 8s bij f/2.8; ISO 6400.

Noorderlicht in de Lage Landen

Ondanks de onbetrouwbaarheid van de Kp-waarde kun je grofweg stellen dat je een waarde van 7 of hoger nodig hebt wil het ook zichtbaar zijn in Nederland of België. In ons land bevindt het poollicht zich altijd in het noorden. De beste plekken zijn dan ook de rand van de Waddenzee, de Afsluitdijk en de Waddeneilanden.

Hoe fotografeer je noorderlicht?

Je onderwerp geeft niet alleen zelf licht, maar wisselt ook nog eens enorm in intensiteit: het ene moment is het een stationaire band, het volgende moment danst het langs de hemel. Dat maakt het fotograferen best lastig. Eerst heb je de belichting ingesteld op zwakke intensiteit en tijdens je relatief lange sluitertijd knalt het ineens boven je hoofd, met overbelichting tot gevolg.

Anders dan bij sterren is de sluitertijd van grote invloed. Hoe langer de sluitertijd, hoe meer het dansen wordt uitgesmeerd tot een soort vlek. Je wilt de sluitertijd dan ook eigenlijk zo kort mogelijk houden. Werk daarom, net als altijd in de nacht, vanaf statief en op stand manueel. Zet je scherpstelling

Laat je niet verleiden tot alleen maar foto's van de hemel, maar speel ook met elementen in de voorgrond. Maak er een interessant landschapsbeeld van waar het noorderlicht onderdeel van is. 28 september; 18mm; 15s bij f/2.8; ISO 6400.

op oneindig, start met een hoge ISO-waarde (1600 of hoger) en stel je laagste diafragmagetal in.

Vanuit deze instellingen experimenteer je met de sluitertijd. Bij zwak noorderlicht onderaan de horizon heb je misschien wel vijftien of meer seconden nodig, maar op het moment dat het heftiger wordt, verkort je de sluitertijd tot slechts enkele seconden. Hoe korter de sluitertijd, hoe mooier je de lijnen en gordijnen kunt vastleggen. Hou constant je instellingen in de gaten, want als de intensiteit verandert, moet je ook de sluitertijd aanpassen. Met een draadontspanner kun je heerlijk zelf genieten van het uitzicht terwijl je tegelijk foto's maakt.

Mee te nemen

- Lichtsterk groothoekobjectief
- Draadontspanner of andere afstandsbediening
- Statief
- Smartphone voor weer- en noorderlichtapps

Scan en lees meer

Hoe werken?

Kleuren

Kleur is een van de krachtiger expressiemiddelen die wij natuurfotografen tot onze beschikking hebben. Met kleur kun je zowel verleiden als afschrikken. Kleur kan schreeuwen of de stilte in beeld brengen. Kleur kan je meevoeren naar een ander land of terug laten reizen in de tijd. Een zeer waardevol gereedschap dus! **Roeselien Raimond**

De zachte pastelkleuren in de achtergrond, met name het groen en blauw, vormen een contrast met de knalrode klaproos, zodat die er nog meer uit springt. 15 juli; 300mm; 1/400s bij f/4.5; ISO 200.

Communiceer met kleur

Rood, blauw en geel zijn de primaire kleuren, puur en ongemengd met andere kleuren. Dan zijn er de secundaire kleuren, ontstaan door de combinatie van twee primaire kleuren: oranje, groen en paars. Tertiaire kleuren zijn een mix van een primaire kleur en een secundaire kleur, waardoor je bruintinten kunt maken. En dan is er nog verschil in de intensiteit van een kleur en de mate van verzadiging.

Hoewel je in de fotografie niet letterlijk kleuren kunt mengen, heb je wel degelijk de mogelijkheid je palet te beïnvloeden. Verschillende kleuren komen op verschillende manieren over. Er zijn dominante, aandachttrekkende kleuren, zoals rood en oranje, en kleuren die wat bescheidener zijn, zoals groen en blauw. De ingetogen kleuren lenen zich goed voor een achtergrond, terwijl de knallende kleuren het goed doen als kleur van je hoofdonderwerp. Door na te denken over hoe je kleuren combineert en wat je ermee wilt communiceren, kun je de impact van je foto vergroten.

Kleurharmonie, kleurcontrast, ton sur ton of één kleuraccent

De combinatie van kleuren die op de kleurencirkel naast elkaar liggen (de analoge kleuren, zoals rood en oranje of blauw en paars) zorgt voor een kalm, harmonieus ogend beeld en heeft een rustgevend effect. Door de warme gloed tijdens het gouden uurtje krijg je bijvoorbeeld dit soort op elkaar afgestemde kleuren.

Warm versus koud: het knalblauw van de lichtgevende zeevonk in combinatie met oranje lichtvervuiling in de nacht. Complementaire kleuren zorgen hier voor een dramatisch effect. 29 mei; 19mm; 30s bij f/5; ISO 1000.

Gebruik je daarentegen complementaire kleuren (kleuren die op de kleurencirkel tegenover elkaar staan, zoals blauw en oranje) dan creëer je vanzelf al een visuele spanning. Iets wat ook gegarandeerd de aandacht trekt is een foto in één kleur met een totaal ander gekleurd onderwerp dat eruit knalt, zoals oranje herfstblaadjes in een totaal besneeuwd bos, of een gele kwikstaart in een veld vol roze tulpen. En dan is er nog 'ton sur ton', waarbij je een foto laat bestaan uit verschillende tinten van eenzelfde kleur, zoals een Gamma-kleurenstaaltje.

Het voordeel van een lichtbewolkte dag is dat de wolken als een diffuus filter werken. Zonder hard licht krijgen kleuren al snel een vriendelijke pastellook. Iets wat hier perfect het onderwerp, een lief babydiertje, versterkt. 16 maart; 300mm; 1/1600s bij f/5; ISO 1250.

De invloed van weer en tijdstip

Het weer beïnvloedt kleuren in hoge mate. Hard zonlicht maakt kleuren fel en contrastrijk, mistige dagen kleuren de wereld blauwgrijs en matig bewolkte dagen kunnen kleuren intenser laten uitkomen. Het gouden uurtje kun je inzetten om 's avonds een oranje gloed in je foto aan te brengen of 's ochtends een palet met zachtroze pasteltinten. En het spreekt voor zich dat het blauwe uurtje je foto's van de nodige blauwtinten voorziet. Je keuze voor tijdstip en weertype bepalen dus sterk de kleuren van de foto's waar je mee thuiskomt.

Elk gebied een eigen kleurenpalet

Ook verschillende typen gebieden bieden een verschillend kleurenpalet. Zo lijken de kleuren aan de kust soms wel te vaak gewassen. Vergeelde duindoornbesjes, gebleekt zand, zachtgeel helmgras en fletse blauwe distel. Groene, blauwe en gele pasteltinten zijn hier ruim vertegenwoordigd. De polder is

daarentegen wat schreeuweriger met zijn knalgroene gras, geel koolzaad en rode klaprozen. De Veluwe lijkt voor het harmonie-model te kiezen, met zijn fijntjes op elkaar afgestemde aardetinten. Het bos kleurt heel solidair met de seizoenen mee. In de herfst bevind je je in een roedoranje wereld, terwijl je in de zomer juist te midden van frisse blauwgroene sferen wandelt. Natuurlijk is dit een tikje gechargeerd, maar als je erop let zul je zien dat elk gebied zijn eigen kleurenschema heeft, iets wat je naar smaak kunt inzetten.

Scan en lees meer

Hoe maak je?

Een meervoudige belichting

Bij meervoudige belichting worden twee of meer foto's samengevoegd tot één beeld. Hoe doe je dat?

Pauline Rote

Wat is meervoudige belichting?

In het analoge tijdperk kon je een negatief nog een keer belichten door het rolletje niet door te draaien. Met de huidige technieken in de digitale fotografie kunnen we nog verder gaan met zulke meervoudige belichting ofwel multiple exposure. We kunnen het sturen zoals we dat zelf willen. Bepaalde camera's hebben de mogelijkheid om in de camera tijdens de opname twee tot wel tien foto's te combineren. Beschikt je camera niet over die optie, dan kun je ook zelf meerdere foto's maken en die achteraf in Photoshop samenvoegen. Je belicht elke foto dan opnieuw en bepaalt per beeld wat en hoe je iets fotografeert. De mogelijkheden variëren van meerdere beelden van hetzelfde onderwerp met afwijkende belichting, positie, witbalans of compositie, tot zelfs de combinatie van totaal verschillende onderwerpen.

Meervoudige belichting is dus een techniek waarbij je je creativiteit aanspreekt. Het vergt een andere manier van kijken en benadering. Je maakt immers niet alleen een opname van het moment, maar geeft daar een eigen draai aan. Met een beetje gevoel voor compositie, kleur en creatie kun je eindeloos variëren. Er zijn geen grenzen, behalve die van jouw verbeelding. Raak niet ontmoedigd als het niet meteen lukt, deze techniek vergt veel oefening, maar uiteindelijk zul je jezelf verrassen.

Camera-opties

Wanneer je in de camera de optie 'Meerdere opnamen' kunt selecteren, geef je daar aan hoeveel foto's je wilt maken en of je ze daarna wilt opslaan tot één foto of allemaal apart. Afhankelijk van je camera kun je een modus kiezen voor een ander effect: additief, gemiddeld, helder of donker. De meest voorkomende functie is 'gemiddeld', waarbij de camera de gemiddelde belichting per foto berekent en daar vervolgens zelf een beeld van maakt. Bij 'additief' telt de camera alle foto's steeds bij elkaar op. Corrigeer je hier niet voor, dan krijg je een erg licht eindbeeld. Iedere foto zul je bij deze functie dus moeten onderbelichten. Hoe meer foto's je gebruikt, hoe verder je moet onderbelichten. De modi 'licht' en 'donker' zijn er om alleen de lichte of donkere details te benadrukken, al zul je deze in de praktijk minder vaak gebruiken.

Drie opnamen in de camera met de modus 'additief' samengevoegd. De eerste opname is onderbelicht, de volgende zijn door deze modus steeds lichter. Bij elke opname is de camera in een andere positie geplaatst. 17 december; 100mm; 1/5000s bij f/2.8; ISO 200.

Verskillende werkwijzen in het veld

- Je gaat uit van één foto als basisfoto. Die bouw je vervolgens op met meerdere belichtingen door meerdere opnamen te maken van hetzelfde beeld. Hierbij kun je bijvoorbeeld het eerste beeld scherp en registratief opnemen en de volgende foto(s) uit focus, uit positie of met een andere witbalans. Handig en verstandig is om hierbij een statief te gebruiken, zodat je het originele beeld precies zo kunt herhalen in een andere setting. De instellingen kun je voor elk beeld opnieuw regelen.

Door jezelf steeds een stukje te verplaatsen, waarbij je focus op hetzelfde punt blijft, kun je een zachte en sprookjesachtige setting creëren. Dit is het eindresultaat van negen opnamen in de modus 'gemiddeld'. 7 november; 100mm; 1/800s bij f/2.8; ISO 500.

- Voor abstracte beelden combineer je heel verschillende beelden van je onderwerp, bijvoorbeeld met verschillende structuren. Denk aan blaadjes en bloemetjes met steeds een ander oppervlak, zoals water of een boom. Het eindresultaat zal verre van een registratie van de werkelijkheid zijn en meer abstractie verbeelden. Ook hierbij kun je per beeld je instelling naar keuze maken.
- Je kunt ook één beeld meerdere keren belichten en daarbij steeds van positie veranderen. Dit doe je door de modus 'continue opname' te selecteren, eventueel in combinatie met de transportmodus van je camera ('burst'). Je verplaatst jezelf bij het ingedrukt houden van de ontspanknop en krijgt zo bijzondere resultaten. De kunst is om één focuspunt op dezelfde plek te houden en steeds een klein stapje opzij te doen, zodat het lijkt alsof je beelden in elkaar overvloeien. Deze techniek kun je ook toepassen op boomtoppen, waarbij je de camera van onderaf op de boomtop richt en je steeds een klein beetje met je bovenlichaam draait.
- Maak één registratiebeeld en voeg vervolgens één of meer opnamen met een langere sluitertijd toe of met ICM-techniek, waarbij de camera opzettelijk bewogen wordt.

Nabewerking

Ontbreekt de optie voor meervoudige belichting in jouw camera, dan kun je ook in Photoshop beelden samenvoegen door middel van meerdere lagen in diverse modi. Schroom niet om bij de nabewerking je eigen draai aan het eindresultaat te geven. Deze manier van fotograferen laat jouw creatieve kant zien, waarin jij als fotograaf vrij bent om te doen wat jij wilt. Daarin mag je best een beetje overdrijven.

Mee te nemen

- Camera met optie tot meerdere opnamen
- Objectief naar keuze
- Statief
- Software, zoals Photoshop voor samenvoegen

Scan en lees meer

